

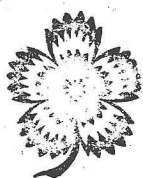
„כי לעורך אני בא, אחי, לעורך לאמר:
שאל, בן-אדם, לנתיבות-עולם, שאל: אי הדרך, אי? —“

יוני 1907.

ו.

שנה שניה.

פֶּתַעֲוֵר

קונטרס למחשבה ולפיוט.

נערך ויו"ל בכל חודש ע"י י. ח. פֶּרְנֶר.

התכון:

מ. י. ברדיצבסקי.	—	בספרות היפה
מורים כטרלינק.	—	המופת של אנטוניוס הקדוש
דוד שטעונוביץ.	—	קוף (שיר)
פרץ הירשבוין.	—	פרחי שדה הקברים (סוף)
יעקב שטיינברג.	—	אגדות
ישעיה לינדנפלד.	—	* (שיר)
מ. י. ב.	—	ע"ד תיאודור הירצל
ש. ביחובסקי.	—	רשימה ביבליוגרפית
ר' בנימין.	—	תו ביבליוגרפיה (על המעטפה)

לונדון.

בדפוסו של י. נרודיצקי, 48 מיל ענר רויד, כזרח.

מתקבלת החתימה על המעורר

מראשית יולי עד סוף שנת 1907.

המחיר לחצי השנה: באנגליה — 3 שילינגים; ברוסיה — 1.50 ר. כותבת המעורר:

J. CH. BRENNER, 48, Mile End Road, E., London.

כתבת סוכנו הראשי ברוסיה עד 1 יולי

C. A. БЫХОВСКОМУ,

м. ПОЧЕПЪ, Чернигов. губ.

אלה שיודרוזו במשלוח דמי חתימתם עד 15 יולי יוכלו לקבל חנם עם החוברת של יולי "ששה קונטרסים מן המעורר" שיע. אם רק יצרפו בשביר זה דמי המשלוח (25 קפ.).

למתלוננים על אי-קבלת החוברות מודיעה האדמיניסטרציה בזה, כי אשמת הפוסטה היא ולא אשמתה. היא שלחה ושולחת לכל. — ומפני שכבר נסינו לחזור ולשלוח למתלוננים אכסמפלרים משנים ותלונתם עדיין אינה פוסקת ומפני שמספר האכסמפלרים הנשאר הוא מצומצם מאד, לפיכך הננו מודיעים, כי כל חותם, שחסרה לו איזה חוברת, תשלוח זו לו, בפעם השניה, עם הקונטרס השביעי, של יולי, אך בתנאי שיצרף במכתב-תלונתו מרקאות בערך 12 קאפ. בכדי שנוכל לשלוח לו את המבוקש באחריות. באופן אחר לא יושם לב לתלונות.

הס-כן הכללי של "המעורר" באמריקה היא, אגודת מפוצי שפת עבר, הכתבת:

Dr. H. J. EPSTEIN, 88, Madison Street, New York, America.

משנת "המעורר" הראשונה אין להשיג כל קומפלט שלם, אלא רק חוברות בודדות (ד' ה' ו-ה' ט' יא' יב') במחיר 80 קפ. החוברת עם המשלוח. כולן ביהר — 1 ר. 50 קפ.

בית מסחר הספרים "קדימה", ש ב ב ר ל ין גרענאדירשטראסע 34.

ממציא לדורשיו בדיוק, בזריזות ובמקחים היותר ממוצעים, ספרים עבריים, זרנגים ואשכנזיים, בכל מקצעות הספרות, החדשה והישנה, בחכמת ישראל, בסדר ובאמנות, ומקבל חתומים על כל העתונים היהודים והדעוים.

אחת מתעודות בימה"ס הוח היא להפיץ את יצירות הרוח העברי שבמזרח — בין הקהל שבמערב ולתת מהלכים להתוצאות הספרותיות, המדעיות והאמנותיות — בקרב אחינו שבמזרח. מפני שעדיין לא הספיקה השעה לחבר קטלוג מפורט מספרי בימה"ס, מתבקד שים הדורשים הנכבדים לבלתי הלאות בדרישות אחרי קטלוגים וכדומה כי אם להזמין תיכף, בכל כתב ולשון השנויים להם, את הדרוש להם, במשלוח מחיר הספרים מראש.

Hebräische Buchhandlung "Kadimah" Herrn P. Gonzer, Berlin, Grenadierst. 34.

עם איז ערשינען

אין די שווארצע מענ^ט א. ביילין.

פרייז 8 קאפ, 2 פענס; בוכהענדלער בעקומען ראבאט.

אדרעס:

O. Beilin, 47, Stepney Green, London E.

בספרות היפה.

מאת מ. י. ברדיטצבסקי.

א.

אחרות ורבי. — לפני עין המשורר שערי העולם פתוחים. חשמים מספרים לו כבודם והארץ תראה לו את מלואה. בכל — בעמקים ובגבעות, בימים ובנהרות יראה את הודם וישמע את הדם; נפשו תמלא משחר וערב, מקץ וחורף, ממועד החיים וחיונם, אבל מה שונים הם יחוסיו ואיך אין שויון במגע רוחו.

אין לאדם-המשורר אמנם יחס התועלת בחוון, והוא, לפי ציון פלוסוף גדול אחר, בן חורין לגבי הפסד ושכר, לגבי קרוב ורחוק; אבל שוב אינו בן חורין לגבי עליה וירידה, וביותר לגבי הריק והמלא. — הטבע לו להמשורר לפעמים כגליון לכתוב בו הגות רוחו, לפעמים כספר כתוב, אשר לא ישמע לשונו רק בקושי, ולפעמים כמסתורין הלל, שמדברים בראשי-תיבות ובצירופים. אנו מקבלים מדבר רושם, שמחריר אותנו לשעה, ולמחר כבר נשכחנו והיה רק כעובר אורח, בלי השאיר פרי אצלנו; ולהפך, דבר אחד מפל, שאינו עולה בערכו ההוי כהלו ולא נראה לנו, יחצוב לו עם זה מעמד בזכרוננו. ישנו חוון, אשר יפריא את הלב מיד ויגלה עצמו מיד, וחוון אחר, שבתוך כדי הראותו אינו רב ואינו מעורר רב, רק אחר כך, כשישכח לזמן רב מאתנו, עלה יעלה פתאם מתהום הנשיה, והרי אז, רק אז, כחו אתו לפעול עלינו ולמלא אותנו ברחשים ופלאות-לב. — חרושו של דבר זה הראשון הוא, שלא ידענו ממנו עד עתה והתגלה לנו בראשונה זה עתה; וחרושו של האחר הוא, שנותן לנו מחדש דבר שנתישן לנו. — שנים רבות נוכל לדעת מענין אחר, מחיי איש או מאורע, מבלי שנעמוד עליהם ונשים להם עיון ביותר, ובבוקר אחר נשכים והנה יראה לנו זה באופן זר וחדשי לגמרי. הברור יהיה לנו לחידה, והנגלה יקבל סתר-פנים.

הן אמנם הרבה תלוי ברחוק-העמידה ממול דבר וכן גם בזמן ועונה של הראיה, והרי לא שוה הוא הדבר, אם עומדים אנו בראש ההר, או אם כרגלו, אם אנו רואים את העולם בעלות השחר או כורעים אנו לפני ברחשי ערב. ועם כל זה הן באות שעות להמשורר והחווה, שהוא יברא לו בנפשו פנימה את המרחק או קרוב העמידה וגם מועד הראיה. הרי הקיץ בדמיון המשורר בירחי הסתיו, חויון תוגת החיים בעת שבחוץ הכל יצהיל פנים, המות בגיחו מרחם החיים ואדם כי נופל — ושב לתחייה. לא ההפכים הם העושים אלה, כי אם הקשור הפנימי בין אור וצל, בין תקיה ופחד. מה שאצל החושב ערך מחשבה חדשה, הוא אצל המשורר אופק חדש, הוא רואה והוא דן. אהבה ואיבה מתנגשים בלבו. חמתו נוחה לבעור והוא גם רב סלה. — ואותו דבר, להיות מסיים ומתחיל

בכל יום, להיות בונה ומחריב, להתרוסס מכל פניה ביחוסו אל העולם והחיים ולהשתקע אח"כ בנקודה אחת של החיים, נותן להיצירה השירית מין חזק ומין חיות עולמיים, שאינם נמצאים כלל מחוצה לה וכמה שהיה טופס לה. גם המשורר הריאלי הוא בעיקר בורא מעצמו ונותן להדברים חיים מעצמו. אין בין השירה הריאלית האמתית והלירית אלא זה, שבהאחרונה חללים הדברים בגוף המשורר, ובהראשונה הוא נותן להדברים את גופם. הים כי יכה גלים או נראה לנו כי ינוח—לעולם ים הוא ואינו נח. השירה היא האי-מנוחה האישית הפתגמית במנוחה יצירתית, או להפך מנוחת העולם כי תבוא ברעד ורעש ע"י התרגשות המשורר. בעמק המחשבה כבר מונחים נצני הרגש וראשית חזיון גדול, ובמפעלות החזון הרי חשבון העולם ונענועים לסכום וכלילת החיים ואלהות החיים. בהשירה נכלל הסימן היותר גדול למעמד הנפשי של העם ומולו של אותו עם... השירה העממית היא נושאת לכאורה תבנית מיוחדת, ואעפ"כ היא קנין הכלל. מבדילים הם בני עלמא בין שירי נוער ובין שירי יבנה, כאילו אין בראשית הטבע כבר הפגישה הנפשית עם האחרית, ולהפך כאילו ליבא בְּהוֹקְנָה חרדת הנוער ונענועי הנוער. אין דבר סוגבל על מצריו כמו השירה, ואין דבר שבו התחומים יונקים כמו השירה. זהו רבוי באחדות ואחדות ברבוי...

ב.

הדת והשירה. — האמונה כאל אחד יחיד ומיוחד תזיק כאילו מרה להשירה ולחזיוני השירה וגם תועיל לה. אין הטבע אחר אלא רבים והחזיונות שונים ורבים. העיקר בשירה היא ההסתכלות החזיונית והראיה המוחשית והנפשית. שונה הדבר אם הטבע עומד על עצמו וחזיונותיו עומדים על עצמם או אם הכל הוא רק כלי-שרת ותשמישים לקונה-הכל וליוצר-הכל. מפני האחד לא נראה את הרבים ולא נבין למהותם העצמית של הרבים... בחזיוני הטבע של כתבי-הקדש תנכרי השוין והאלהים העושה אותם, וגם אז השמים מספרים כבוד אל, חזיון השמים יחצה, מחוצה לרקיע שמים ומחוצה לאל עליון. נגד זה הסתירות שבחיים, שבחי האדם, יגדלו דוקא תחת ממשלת האל, ממשלת אל אחד. אם ה' אחד יחיד ומיוחד או לא נבין מדוע יעות משפט ומדוע ייטיב להעים ומדוע הוא למובים? ואם המול אינו עור ותחתיו באה ממלכת ההשגחה, הלא לב המשורר יצא בראותו איך גם בה אין צדק ואין דין אמת. משה כתב ספרו וספר איוב. האיש שראה דרכי ה' לו יש רשות ואנוס הוא כנפשו גם להבין אם ישרו הרכבים האלה.

על פי ההניין הזה היתה אצלנו צריכה להתעשר על כל פנים ספרות

החזון באותה מדה שספרות הטבע לא יכלה להתרחב, ומה אנו רואים? האל יגבר כל כך בספרות האדם ויקח שם עמדתו עד כי הספקות כלות ואין עוד מקום לשאלות החזיונות. הקב"ה ינהג את עולמו של אדם והוא יודע הכל בפרטי פרטים, כל דבר יש לו סבה ויש לו השלום, ואנו מה כי נלין. בימי התלמוד ובעלי המדרש עוד נמצא פה ושם שאלה, שאלת חיים, בחשאי; עוד יתכונן האדם לרגע בחייו בקורטוב של שירה. אבל אחר-כך יתעלם הכל בנפש העם בהמטבע הפשוטה. טוב ורע ותשלום גמולם הכא בעקבם המה ידיעות מעין אלה, שאם נסיק את התנור בחרף יחס כבית ואם לא נסיק או קר לנו...*) מין תים וכסילת-חזיונות בזה באהלי יעקב, שעוד חלק ממנה התנחל בספרות היפה שלנו. מא פו היה עוד מושפע מהעזק המימי הזה וגם סמולנסקי עוד לא היה נקי מזה. הנה החמא וגם ענשו. זו הסקירה החזיונית בהיות האדם ובמהלך נפשו היתה בנו למין מחלה מדויקת. אין משורר עברי מכין את לב האדם כמו שהוא ושיבים בו עד עליוותו ועד ההומו, היותר נכבד לנו בשירתנו הוא צביון התכונה, תכונת הנבון ונושא הספור. צדיק או רשע? חכם או סכל? אנו שואלים. אנו לוקחים אמת המדה ואנו מורדים את נפש האדם לארכה ולרחבה, אבל את ערך המאורע, המאורע הנפשי הפתאומי, שהוא הוא גורם בחיי האדם אם לשבט ואם לחסד, אותו דבר, שימלא אותנו חרות-עולמים ותונת-עולמים, לא נבין ולא נדע. אין לנו בעולמנו אלא בן-אדם העומד לפני צורו וקונו, ולא לה החדשים, שלמדו את סוד האהבה, שהיתה זרה לנו, גם זה שעומד לפני אשה, לפני עלבון או חסד אשה. אבל אין לנו בן-אדם זה, שעומד לפני עצמו ושנותן דין לעצמו. ראו אדם שולח יד בנפשו לא ספני שובע ולא מפני רעב, לא מפני רוב טובה ולא מפני רוב צרה, אלא פשוט הוא הרים את מסך החיים ונתפלץ... תונת האדם, כי גולי מסנו האלהים את אשר בקרבנו, כי ינאץ את הטבע ורואה כי הכל הוא רעות-רוח...

ק ה ל ת היה לנו למין דבר, שעושים עליו פירושים, ואפילו איוב הוא חלק מתורה-שבכתב ובפני המליץ זה הספר הוא מליצה נשנבה. לא ינסה אדם אצלנו לדעת, כי הכא בחיים עסקינן ובכום קובעת החיים—כום, ששותה אותה בר-נש בין מתוך מולו ובין מתוך הסתכלות...בקצרה, אין לנו החרות הנמורה לשירה ולחזיון השירה. האלהים והגשמת האלהים בדמיונו יחייץ בינינו ובין הטבע, בינינו ובין החיים; ולאידך, אם עזוב נעזוב את האלהים, אז יתומים אנו בלא אב וה ב ד י רות ה י ש ר א ל י ת תאפיל על שאר רגשות הנפש וסער הנפש. כה אנו באים מן הכד אל השקת

והיד שהיתה בנו ובחזון רוחנו לא תרף סאתנו. לא זה הוא מלאך המות בשירה ובחיים שכולו עינים, כי אם אדרבא זה שהוא עור ומעור. —

ג.

ההתפשטות וההשתפכות. — שני מלכים לנו, הראשון מלך כל ישראל והשני החל בתור מלך יהודה, שאול ודוד. שאול הוא משכמו ומעלה גבוה מכל העם, אדם בעל יחש, גדול וגבור רוח בגלגלי מולו, כשבא באותו לילה לפני בעלת-האוב, תונת עצב מחריד כל היקום אשר באדם; וכשנופל על חרבנו, פן יתעללו בו פלשתים, אז הכל בנו מחריש ומשתומם לגבורת הנפש. ודוד קטן, אדמוני, לא עלה עליו הגורל מאת העם לבחרו למלך; מאת עדרי צאן התגלגל במחילות המריבות, עד שעלה לגדולה. את זה הוריד בדם שיבתו, את זה דחה, את זה קרב. הוא כרת ברית הפך ברית, מריבת דמים בכיתו, איבה ופירוד בינו ובין העם. הוא רוצה לבנות בית לה' ונמצא, כי ידיו בדמים נגואלו... על מטתו שלא ירד ממנה עודו חותם גור דין אוהביו ואויביו, וראו זה: שאול לא שר את השירה לה' ביום הציל אותו ה' מיד אויבו דוד, והיה בהיות רוח אלהים ושירתו עליו, צוה לאחר לקחת את הכנור בידו ולנגן לפניו ורוח לו. אבל דוד, דוד נעשה לנעים ומירות ישראל ולבעל התהלות של רוב הזורות, מי יודע, אולי החומא הגדול הוא גם המסתפר ל הגדול, תפדה אדם על שנינות! ומי שהרג את הרועה ושבא את הכבשה, לו יכה לבו ויבוא לידי השתפכות שבלב.

הנני מצייר לי את שאול מלך ישראל יושב נשען על חניתו ועיניו מביטות להרי ישראל. מחשבות רבות וגדולות בלבו של זה על כסאו וממלכתו והעתיד של העם, ששונה הוא מזה, ששרך את דרכו על ידי נתיבות התולדה הרתית שלנו, והוא רואה את הצל בא מרחוק, את צלו של דוד. — איזו שירה רבה היתה נשארת לנו לו פתח המלך הזה את פיו ויתן לנו מנפשו שירה של עוז נורא, שירה האדם בכל ממלכת האדם! והנה דוד בא ויורשו בחייו ולאחר מותו והיה היה לנו לפה... ה' מה אהבתי ומה שנאתי! הליריקה של החומא והמתחמא באה ושומפה את נפשותינו, שירי האדם שלנו היו תהלותינו. תחת שירת ההתפשטות בעווה לכבוש החיים באה אצלנו שירת ההשתפכות ושברון החיים, לא נשיר, כי אם נתפלל, לא נחיה בתרועת עוז, כי אם נקונן. לב האדם, שברון הלב וכל מעלצת הלב מבקשים להם מהרה בצקן לחש, כהלל, בבקשה. מן ספר התהלים עד התחינות של אמותינו שלשלת גדולה של שירי השתפכות, תפלות ותחנונים, יוצרות ופיוטים. אומר משורר אחד שלנו בדבריו ע"ד שירתנו הצעירה: „במחיצה אחת עם הפיוט הלאומי שלנו וכו' גדל מאליו עוד סוג פיוטי וכו'—התחינה

העברית העממית, בתה המבעית של התפלה הלאומית הקדמונית ואחותה הפשוטה והבריאה של הסליחה והקרובה הפיימונית."*) בבכי ובתחנונים לנו רב, אבל שירת התפשות, זו שאינה מתענית מן החיים, כי אם כובשת לה את החיים — לנו גם מדה אחת אין. לחיות לא נוכל, אבל ירינו תעשינה תושיה כי נברך ונקלל ...

ה מ ע ב ר. — הסימן עליה הוא לעם מה ששירתו עולה והרי שירת העזו והרגשת שאון החיים? הסימן ירידה מה שהכל מתפרק בו ונביאיו שמים לאכל כנורם? בעם כתקונו, יושב על אדמתו וצר לא בא בנבול ומעשיו כתקונם, הרי אין טקום להשתפכות של שירה בעוד שהידים מלאות עבודה; ובאפס מעשה והכח המדיני יחלש, הרי יש מבוא לרברים שבלב ולשירה שבלב. שירת דבורה ושירת הים הרי שירת העזו ובשירת ת ה ל י ם אי-תקף מדיני והתעמקותה של התעמפות הגפש האישית. שקספיר היה בימי העזו של אנגליה, גיטה ורעיו בימי שפלות עם אשכנז. גורדון חי רוב ימיו בימי חלום השלום אצלנו ומשוררינו האחרונים שרים בימי האניה החלה להשבר ...

ועוד זה. האם נכיר תמיד מהמשורר היטב את זמנו והוא תמיד בן-זמנו ונושא בנפשו את הרי זמנו? הנכיר מהאיריליה של אליעזר ורביקה על עין המים וספור קרבת העברים הקדמונים עם הארמים את עת יעירת הספור, שהיתה בלי תפונה בימי דחקות הגבולים של שני האחים האלה השכנים? הנכיר מתוס רות וסוֹבִיָה את אסון יהודה וישראל שקדם להם? ואצלם — הנכיר משירי גיטה את אסון עמו? הנכיר מיאושו של צרתוסטרה את הצלחת עמו? אימתי נכתב אייב? אם בימי משה ואם בימי השופטים או בימי גלות עשרת השבטים? שירי האהבה ושון הטבע של שירתנו האחרונה יכולים היו להשפע בימי מיכה, ולאידך כבר היה בקדמות נוער של זה מעין צערנו אנו. המשורר הוא בן העבר, בן זמנו וגם רחוק מזמנו וקודם לזמנו. המשורר הבא מעצמו אינו הקדם אל הבא אחריו ואינו בן למי שהיה לפניו. ב שירה אין התקדמות. ובוה אני פליג על בעל "שירתנו הצעירה" — ואין בה תוצאה והכנה. כל משורר אמת הוא סובב על צירו ובוה הוא עולמי. שירת גיטה בודאי לא היתה מבוא לשירת היינה, דוסטויבסקי לא היה פתיחה לגורקי וי. ל. גורדון רחוק מלהיות גשר למשורר צעיר זה או זה ... עם כל משורר וחושב גדול תבוא ההתפתחות עד קצה ואדרבא לנו הרבר דומה לפעמים כמו יתרוקן הטבע לרגע בכריאה כבירה וע"כ הבאים תיכף אחריהם כבר אין להם איתו הרוח החזק ואותה המתנה הגדולה.

ביאת המשורר היא גם ואינה פרי התפתחות. המשוררים האמתים והיצירות הגדולות עומדים זה ב צ ד זה ולא זה על זה. תקף החיים, שמתגלה פעם באחר, מאיר גם אם כבר בא לנו אור אחר ...

*) עיין השלח כרך אחרון חיבורת א' מאמר זה ח' ב'.

המופת של אנמוניום הקדוש.

שתי מערכות.

מאת מזרים ממרלינק. מתורגם ע"י א. ביירין.

הנפשות:

אנמוניום הקדוש מפדואה.	פקיד הפוליציה.
גוסטב.	יוזף.
אשיל.	שני שומרים.
דוקטור.	אורטנס.
כומר.	וירג'יניה.

קרובים, קרובות וכו'
עיר קטנה פרוכינציאלית; בימינו.

מערכה א'.

פרוודור לבית ישן ומרווח של משפחה בורגנית, משמאל לרואים דלת והיא מבילה אל הרחוב. בעומק — יציע, מעלות אחדות מובילות אל דלת זכוכית גדולה — היא דלת הכבוד. מימין לרואים עוד דלת אחת, אצל הקיר — ספסל מרופד, ואחרי כסאות אחדים וממעל להם תלוי ועליו תלויים אדרות וכובעים וכו'. בשעת הרמת המסך רואים את הזקנה וירג'יניה כשהיא עומדה ומשפשפת את רצפת האבנים, שמלתה מופשלה, רגליה חשופות ותחובות בסנדלי-נצרים כבדים. מסביבה נצבים דליים ומונחים סקרטותים אחרים, מטאמאים, מברשות, וירג'יניה משפשפת כשהיא כפופה ופתאם היא פוסקת ומזדקפת ומנקה את חטמה בקול ומרימה את קצה סיגורה הכחול ומנגבת דמעה מעיניה וחוזרת אל עבודתה, מושכים בפעמון אשר למבוא. וירג'יניה הולכת לפתית, על הסף מופיע איש גבוה וזקן וכובע אין לראשו ושערותיו לבנות ופכוכות ורגליו יחפות. הוא לבוש צמר פשוט, בגדיו בלים ומטונפים ומראה להם מטושטש וטלאים בהם הרכה.

וירג'יניה (פותחת את הדלת) מי שם עוד? זאת הפעם הצלשים ושש הבקר הזה!
שוב אחד הקבצנים... מה לך?

אנמוניום הקדוש. אני רוצה להכנס.

וירג'יניה. אל-נא, אל-נא... הרי אתה מגולל ברפש... הוה נצב שם, מה לך?
אנמוניום הקדוש. במטותא... תני לי ואבא הביתה.

וירג'יניה. למה?

אנטוניוס הקדוש. אני רוצה להחיות את העלמה אורטנס,

וירג'יניה. להחיות את העלמה אורטנס? מה זאת? מה אתה מפטפט? מי אתה?

אנטוניוס הקדוש. אנטוניוס הקדוש.

וירג'יניה. כמדומה?

אנטוניוס הקדוש. אני הוא, (מסכיב לראשו עולות קרני זהר).

וירג'יניה. ישוע! מרים! הלא אמת הדבר! (פותחת את הדלתות לרוחה וכורעת

ופורשת כפיה ומפללת בלחש. אח"כ היא נושקת ביראה את כנף שמלת הקדוש וממללת

כמוכת-שגעון) אנטוניוס הקדוש! רחם עלינו! אנטוניוס הקדוש! התפלל בעדנו!

אנטוניוס הקדוש. ועתה חני לי ואבוא וסגרת את הדלת.

וירג'יניה (קמה מכרוע ומדברת נסות למדי). פה יש מחצלת. הואילה ונגב בה

את הסנדלים .. (אנטוניוס הקדוש ממלא את פקודתה ונגב את רגליו בתנועות כבדות).

לא, לא — הנה משפשף יפה ... יפה ... עוד ... ככה, (סוגרת את הדלת).

אנטוניוס הקדוש (מראה בידו הימניה), הנפטרה שוכבת שם?

וירג'יניה (מוכת תמהון ובהתפעלות). אמנם, שם היא, מאין אתה יודע את

זאת? אכן פלא הוא! היא אמנם שוכבת שם. באולם הגדול, האומללה! היא לא היתה

עדיין זקנה כלל, היו שנתיים אך ורק שבעים ושבע — אמת, לא זקנה כלל? היא היתה

סובלת הרבה בחייה, והיתה עשירה, סחו לי, שעזובנה עולה לשני מיליונים — שני

מיליונים — זה סכום הגון ...

אנטוניוס הקדוש. כן.

וירג'יניה. והכל יבוא בירושה לשני קרוביה — להאדון גוסטב ולהאדון אשיל

ולבניהם. הנה הבית היה יהיה להאדון גוסטב, מלבד זאת עוד הנחילה גם את האחרים,

היא הנחילה את הכומר ואת בית-התפלה ואת שומר-הסף ואת השמש, ולעניים השאירה,

ולארבעה עשר יוואיטים, וגם למשרתים, לכל אחד ואחד לפי משך העת אשר שרת אותה,

הגדולה שבמנות תפל בחלקו, אנכי הייתי משרתת אותה שלשים ושלוש שנה רצופות,

אנכי אנהל שלשת אלפים ושלוש מאות פראנקים, לא מגונה?

אנטוניוס הקדוש. כן.

וירג'יניה. היא לא נשארה חייבת לי מאומה, תמיד היתה נותנת לי את משכורתי

במועדה, הגד נא מה שתגיד — ואולם לא רב מספר האדונים הנוהגים ככה ...

אכן זאת היתה אשה קדושה ... היום ילווה, הכל הגישו לה פרחים, אלמלי ראית את

אשר באולם ... הלב יצהל למראהו, בכל — זרים: המטה והכסאות והשלחן והספסלים

והפסנתר מכוסים בפרחים, וכלם כה צהורים — הפרחים, ורבים המה, פשוט, מקום לא

תמצא בשבילים ... (עלצול, היא פותחת ושבה כששני רגלי בידה), הנה עוד שנים, (מסתכלת

בהם ומניפה אותם), מה ימים הם! מול נא ואחז אותם עד בלוותי את מ-אבתו, (מוסרת

את הורים אל אנטוניוס הקדוש, הוא נשבע לה וגמול זר וזר בכל אחת מידות), היום ...

היום אתה הצהרים ילווה אל עולמה ... עדיין אני צריכה לסדר פה את הבר ... ולכבד

ועתי כה קצרה ...

אנמוניום הקדוש. הביאני נא אל הנפטרה.

וירג'יניה. להביאך? לשם? עתה?

אנמוניום הקדוש. כן.

וירג'יניה. אל-נא, אל-נא... זה אי אפשר, יש להמתין קצת. עדיין כלם מסובים,

אנמוניום הקדוש. בדבר ה' מהרתי ואבא... והנה באה השעה...

וירג'יניה. מה איפוא אתה רוצה?

אנמוניום הקדוש. אני אמרתי כבר, אני רוצה להשיב לך את רוחה.

וירג'יניה. אתה רוצה להשיב לך את רוחה? אתה רוצה באמת להחיותה?

אנמוניום הקדוש. כן.

וירג'יניה. ואולם הלא זה לה שלשה ימים שהיא כחה.

אנמוניום הקדוש. ולפיכך אני רוצה להחיותה.

וירג'יניה. והיא תחיה כמו שהיתה חיה בתחלה?

אנמוניום הקדוש. כן.

וירג'יניה. ואולם מה יהיה ביורשים? או לא יהיו יורשים כלל?

אנמוניום הקדוש. כמובן, לא...

וירג'יניה. אבל מה יאמר לזה האדון גוסטב?

אנמוניום הקדוש. איני יודע.

וירג'יניה. ושלשת האלפים ושלש מאות הפראנקים אשר השאירה לי? הם ישובו להיות לה?

אנמוניום הקדוש. כמובן.

וירג'יניה. דבר זה אינו נעים...

אנמוניום הקדוש. היש בידך כסף מלבד הכסף הזה? אפשר היית צוברת...

וירג'יניה. אפילו אנורה אחת אין לי... כי כל מה שאני משתכרת הרי אני נותנת

לאחותי החולה... הכל...

אנמוניום הקדוש. אם את חרדה לשלשת אלפים הפראנקים...

וירג'יניה. שלשת אלפים ושלש מאות הפראנקים...

אנמוניום הקדוש. אם את בהולה אחריהם — אזי יקול אני שלא אחיינה,

וירג'יניה. לא... אפשר יוכל אתה שתשיבנה לתחיה אלא שהכסף ישאר לי?

אנמוניום הקדוש. לא, אחת משתי אלה... אנכי האונתי לתפלותיך וארד

משמים ואבא אליכם... עתה דברי דבר!

וירג'יניה (לאחר שקול-הרעת). החיינה איפוא בכל-ואת... (מסביב לראש הקדוש

מופיעה הנחרת). מה זאת אצלך?

אנמוניום הקדוש. תשובתך הצהילה רורי.

וירג'יניה. ותמיד כשאתה צותל הרי זה... מה זה... מתלבה?

אנמוניום הקדוש. מתלבה... מאליו...

וירג'יניה. אכן תאווה היא לדעת, ואולם אל נא תגש בכך אל הוילונות הצחורים

פן, חלילה, תאחז בהם האש...

אנחנו הקדוש. אל נא תפחדי, אש אלהים היא, הביאיני נא אל נופת הנפטרה.

וירג'יניה. כבר אמרתי לך: חכה כמעט. אני יכולה להרגיזם. עדיין מסובים הם.

אנחנו הקדוש. מי אלה?

וירג'יניה. האיד — מי? הם... האדונים! כל אנשי המשפחה, לכל לראש — שני הקרובים: האדון גוסטב והאדון אשיל ונשיהם ובניהם והאדון ג'ואורג' ואלביריק ואלפונס ודייורה וקרוביהם וקרובי קרוביהם והכומר והדוקטור ויתר החבורה, שם יש גם ידידים שונים וקרובים אשר איש לא ראם פה מעולם ועתה באו ממרחקים, כל אלה אנשים עשירים מאד.

אנחנו הקדוש. אה!

וירג'יניה. הלא ראית את הרחוב?

אנחנו הקדוש. איזה רחוב?

וירג'יניה. שלנו... את הרחוב שלנו — אותו, שביחנו עומד בו.

אנחנו הקדוש. כן, ראיתי.

וירג'יניה. אמת, יפה הוא?... רואה אתה. כל אלה הבתים שבשמאלה של הרחוב — מלבד אותו הבית הראשון — הלא ראית מסתמא — אותו הבית הקטן שהנחתם גר בו — כלם הם נכסי הנפטרה; וכל אלה שמנגרם — ליטינה של הרחוב — הרי הם של האדון גוסטב. כל הבתים עשירים ושנים... זה הן רב...

אנחנו הקדוש. אמנם.

וירג'יניה (מראה על הנהרה), הכישה... הנה היא דועכת!...

אנחנו הקדוש (ממשמש מסביב לראשו), כן... כמדומה...

וירג'יניה. כלום אינה נראית אלא לשעה קלה?

אנחנו הקדוש. הדבר תלוי בשעימי: מהם היא יונקת...

וירג'יניה. כן, כן. ויש להם יערות וחוות ובתים, להאדון גוסטב יש בית חרושת לבורית, לבטח אתה יודע: הבורית של גוסטב. אה, כן! זאת היא משפחה נכבדה למאד ועשירה למאד... במשפחה הזאת יש ארבעה נגידים גדולים: הם חיים על הכנסותיהם ואינם עושים מאומה... עתה הנה באו כלם אל הליה: אחדים באו ממרחקים... מספרים, שהאחד בלה שני לילות רצופים בדרכו בכדי שיספיק לבוא בעוד מועד אל הליה. אנכי אראהו לך: אדם צוקנו נאה, כלם עתה פה והם סוערים... עדיין הם מסובים... עתה אי אפשר להרגיזם, פה הכינו היום ארוחת גדולה... עשירים וארבעה סדרים. אנכי ראיתי את רשימת המאכלים. יגישו סרטנים, שני מיני מרק, שלשה מיני צלי, שומן-דגים, פורקל א-לף שובר... יודע אתה מה זאת?

אנחנו הקדוש. לא.

וירג'יניה. גם אני אני יודעת... כמדומני, שהוא מאכל טוב ואולם שלא בשבילנו, אין משמפניה לא יגישו היום לסימן של אבל; אבל יהיו יונות אחרים... יקבה של הנפטרה היה המצוין שביקבי כל העיר... אנכי אשתדל. אפשר, שאשיג בשבילך כוס יין טוב אם רק ישאר... או תראה ותוכח... חכה, אני אלך תיכף ואראה מה הם עושים... (עולה)

במעלות על היציע ומרימה את הוילון ומביטה דרך דלת-הזכוכית). כמדומני, שכבר התחילו אוכלים שם את הפוריל — את הפוריל א-לא שובר... הביטה, הנה הסיר יוזה את הרמונים... לבטח, יהיו עוד יושבים כשתי שעות... הואל נא ושב... (אנטוניוס הקדוש יושב על הספסל). אל-נא, אל-נא — דק לא על האמון... מגואל אתה מאד... שב פה על הכסא, ואני צריכה לגמור את העבודה... (אנטוניוס הקדוש יושב על הכסא ווירג'יניה שבה אל עבודתה ולוקחת דלי של מים), הביטה, הרם נא את רגליך: הנני ואהיה שופכת את המים, לא, יותר טוב יהיה אם תלך לגמרי מפנה זאת; הרי אתה מפריע בעדי לשפשף כראוי, טול ושב שם — באותה פנה... את הכסא טול והגישה אל הכותל. (אנטוניוס הקדוש ממלא את פקודותיה), כך, עתה, לפחות, לא יהיה לך לפחד פן ארטיב את רגליך במים, אפשר רעב אתה?

אנטוניוס הקדוש. לא, תודה, אבל אני... אני אין... לכו נא והגירי לאדוניך,

וירג'יניה. אתה אין? וכי מה העבודה אשר יש לך עוד?

אנטוניוס הקדוש. שנים-שלשה סופחים,

וירג'יניה. כל זמן שהם מסובים אסור להפריעם... צריכים נהיה לחכות... לכשיגמרו לשתות את הקהוה, ולא — ויקצף עוד האדון גוסטב... גם בלאו-הכי אני יודעת כיצד יפגשך: הוא אינו אוהב לראות קבצנים בביתו... אתה, כנראה, אינך עשיר?

אנטוניוס הקדוש. לא, הקדושים אינם עשירים,

וירג'יניה. ואולם... הלא נותנים להם נדבות,

אנטוניוס הקדוש. זה אמת; אבל לא הכל בא לידם,

וירג'יניה. האמנם? משמע, שכל מה שנותנים בשבילכם לוקחים הכמרים לעצמם,

ואנכי לא הייתי מאמינה כשהיו מספרים לי כזאת... הנה אולו גם המים, שמע נא...

אנטוניוס הקדוש. מה דך?

וירג'יניה. רואה אתה... יש שם... לימוניך יש ברו של נחשת...

אנטוניוס הקדוש. אני רואה,

וירג'יניה. זהו ברו המים... ויש שם גם דלי ריק... אפשר תוכל ותמלאהו לי?

אנטוניוס הקדוש. בעונג.

וירג'יניה. בעצמי לא אספיק לנקות את הכל ועוזר אין לי, כלם מדוכאים, כשמת

מוטל בבית הרי זאת סדרה שלמה של מרחת, ואולם גם אם לא אניד הרי אתה יודע מה זאת... באשרנו, כי לא בכל יום מתרחש דא, ישמרך האלהים מפגע אשר כזה! והאדון

ירגו מאד אם לא יהיה פה הכל נקי ואם הכל לא ינוצץ פה כשהיו האורחים עוברים דרך פה... האדון — אדם כבד הוא... ומלבד זאת הרי אני צריכה לשפשף גם את הנחשת,

הואל נא וסגר את הברז... ככה, ככה... והגישה לי את הדלי... אפשר קר לרגליך?

הפשל נא את שמלתך ולא תרטיבנה. והוה נא זהיר שם פן תשחית את הזרים, טוב תעשה אם תניחם על הכסא... כן... טוב... טוב מאד, (אנטוניוס הקדוש מגיש לה את הדלי).

תודה, אתה טוב לב, שוב אני זקוקה לדלי של מים... (בחדר הפנימי מתחילים פתאם סואנים כסאות ונשמעים קולות מעורבים), הקשיבה נא... מה זה היה להם? הנני ואראה,

(נגשת אל דלת הזכוכית). מה זאת? הנה קם האדון גוסטב... מה קרה? אפשר התקוטטו? לא... לא... הנשואים עדיין אוכלים... הנה נגש יוזה והוא מווג את כוסו של הכומר,

הרי הם נומרים את הפוריל... הנה האדון גוסטב יוצא... הבה ואנסה, אפשר שאוכל

ואומר לו אנב-אורחא, כי אתה ...

אנטוניוס הקדוש. אמנם, אמנם, לכי ... לכי נא, חיוך ...
וירג'יניה. טוב, חדל נא מהדלי: שוב אינו נחוי לי. הנה שם המטאטא — קחהו
 נא ... אה, לא כך ... שב איפוא ... (אנטוניוס הקדוש ממלא את פקודותיה ויושב על הורים
 שהניח בתחלה על הכסא). אה, אה! מה עוללת ... הנה יושבת על הורים!
אנטוניוס הקדוש. אנא, סלחי לי ... קצר-ראות אני.

וירג'יניה. הביטה מה שחת אותם! ומה יאמר האדון גוסטב אם יראה והנה שנים
 מהורים ... לאשרי, עוד לא נשתחו כליל ... אפשר יהיה לתקנם ... שב איפוא שמה: שים
 את הורים על ברכיך ושב במנוחה, העיקר, שלא תזוז ממקומך ... כי אם לא — או יוכל
 אתה עוד שתביא תקלה, אשר ... (בורעת לרגלי הקדוש), הריני חפצה לבוא לפניך
 בתפילי ...

אנטוניוס הקדוש. אנא ... אל נא תתבישי.
וירג'יניה. ברכני נא כל עוד אין אתנו זר, הנה יבואו האדונים ויצוו עלי לזאת
 מזה ולא אוסיף לראותך עוד, חנני נא הפעם וברכני, כי זקנה אני ולברכתך אני צריכה.
אנטוניוס הקדוש (קם ומברך אותה, מסביב לראשו תהל הנהרה). ברוכה תהי
 לי, בתי, כי טובה את, כי תמים שכלך ולבך תמים, כי הפה את, בתי, כי פחד לא תדעי
 ורמיה לפני רוי עולם הגדולים ואת נאמנה להוביחך הפשוטות. רבי לשלום, בתי, ו... הגידו
 לאדוניך את דבר בואי, (וירג'יניה יוצאת, אנטוניוס הקדוש יושב שנית על הכסא, מבקר
 דלת הזכוכית מתראה האדון גוסטב בלית וירג'יניה).

גוסטב (ברונו). מה שם איפוא? מה —? מי אתה?

אנטוניוס הקדוש (קם, בהכנעה). אני אנטוניוס הקדוש.

גוסטב. משובע?

אנטוניוס הקדוש. מפרואה.

גוסטב. הרי אתה מהתל בי? אבל לא עת צהוק לי עתה, ואפשר סבוי אתה?

הגידה — למה באת הנה? מה לך פה?

אנטוניוס הקדוש. אני רוצה להשיב לתחיה את דודתך.

גוסטב. מה? להשיב לתחיה את דודתי? (פונה אל וירג'יניה). הוא שכור! ביצר

נתת לי להכנס? (אל אנטוניוס הקדוש). שמעני נא, ידידי, והיה נכון. אנו אין לנו פנאי
 לדברים שבלעצנות, היום אנו מלוים את דודתנו, בא איפוא מחר, הנה עשר פרוטות, טול,

אנטוניוס הקדוש. (בקול רך ואולם עומד על דעתו). אני צריך להתחזקת היום.

גוסטב. היום? טוב איפוא ... מיד אחר הלילה; ואולם עתה ... הנה הדלת.

אנט. הקדוש. אני לא אצא מזה בטרם שאשיבנה לתחיה.

גוסטב (בוזע). אה, התחלת מגדיש אה הסאה! הרי אתה מתחיל להרגיזני, וקרי.

שם האורחים מחכים, (פותח את הדלת לרחוב). אנא איפוא, דרך פה יוצאים, מחר איפוא!

אנט. הקדוש. אני לא אצא בטרם שאשיב את רותה,

גוסטב. אה, אם כה אתה ... טוב איפוא! הבה ונראה!... (פותח את דלת הזכוכית

וקרא): ויזק!

וירג'יניה (מופיע על היציע ואוחז בידיו קערה גדולה שאר עולה בהיכה). מה תצוה,

אדוני?

גוסטב (מביט אל הקערה), מה יש שם?

יוזף, צלי, אדוני.

גוסטב, טוב, מסור נא את הקערה אל יורג'יניה ואתה טול והדוף את השכור הזה החוצה! ... תיכף!

יוזף (מוסר את הקערה ליורג'יניה), לפקודתך, אדוני! (נגש אל אנמוניוס הקדוש) הבה נא ונלך, חביבי! השמעת? ... לסבוא יכול אדם כאות נפשו, ואולם צריך גם להיות זהיר בכבוד הבריות... לך! צא איפוא תיכף! התשמע? לך-לך לשלום. מבקשים אותך בכבוד, ואם לאו — שמור עצמותיך: אנרופי חוק הוא... גו? אינך זו? חבה איפוא, זקן! יפה! פתחי נא את הדלת, יורג'יניה...

גוסטב, חכי, חכי, הנני ואפתח אני. (פותח את הדלת הפונה לרחוב).

יוזף, יפה... טוב... ככה די יהיה... מרכבה למותר לנו... (מפשיל את שרווליו ויורק אל תוך כפיו) גו, עתה נראה! תיכף נראה... (מושך בידים גסות את אנמוניוס הקדוש ותפץ להשליכו החוצה בדחיפה אחת, ואולם הדבר אינו עולה בידו: הלו אינו זו ועומד במחובר למקומו).

יוזף (במבוכה), אדוני!

גוסטב, מה, מה?

יוזף, איני יודע מה אתה... כאילו מחובר הוא למקומו, אי אפשר להזיזו.

גוסטב, חכה נא ואני אעזר לך. (שניהם מתאמצים בכל כחותיהם להזיז את הקדוש ממקומו, האחרון עומד בלי גוע, גוסטב בלחש), אה! לא, יודע אתה... נחוץ להיות זהיר. יש בזה משום סכנה... כחות-ענק לוי! ננסה נא ונקח את לבו בחלקות, שמע נא, חביבי, הרי אתה מבין... ביום שכזה... מלויים אנו היום את הדודה המסכנה, את דודתנו הכבודה, **אנמ. הק.** אני באתי להחיותה.

גוסטב, ואולם הבינה נא, כי לא עתה היא העת המוכשרה לזה, הנה הצלי מצטנן, האורחים מחכים, ברגע כזה אין אנו מסוגלים לליצנות... (האדון אשיל מופיע דרך דלת הזכוכית כשהוא אוחז מפה לבנה בידו).

אשיל, גוסטב! מה שם? מה קרה? הרי אנו מחכים אל הצלי...

גוסטב, בואה נא, התענג: בר-גש זה אינו רוצה לצאת.

אשיל, שכור הוא?

גוסטב, כמובן...

אשיל, הדפחו מפה — וחטל, חושב אני, שלא תצוה לנו לאבד ארוחת כזאת בשביל איזה שכור.

גוסטב, ואולם אי אפשר לנו להתפשר אתו.

אשיל, כיצד אי אפשר? רוצה הייתי לראות כיצד...

גוסטב, נסה איפוא אם רוצה אתה.

אשיל, אני אין לי כל תשוקה להיות מטפל בכל שכור, כלום אין יוזף בבית? והרכב?

גוסטב, כבר נסינו כלנו, אך כלום לא ערה בידינו, נשאר לנו רק לנסות במעשי-אונס כאלו, ש... (אצל דלת הזכוכית מופיעים אורחים אחרים, רובם דועסים ומסות בדיהם ומסכים לצוארותיהם).

אורה ראשון. מה יש שם?

אורה שני. מה אתה עושה פה, גוסטב?

אורה שלישי. מה לאיש הזה פה?

אורה רביעי. מאין הביא אותו הרוח?

גוסטב. הוא אינו רוצה לצאת... כמובן, שוב בגלל טפשותה של וירג'יניה, אי אפשר להרגילה, די לה לפגוש באיזה קבצן והנה היא כבר יוצאת מדעתה... אכן טפשות נוראה היא, היא נתנה למשונע הזה לבוא הביתה, ועכשיו הוא מתעקש ואומר, שרוצה הוא דוקא להחיות את הרוח.

אחד האורחים. נחניץ לקרא לפוליציה... יקראו נא לשוטרים...

גוסטב. לא, לא, לא, אין צורך בפוליציה... אין צורך בפרסום... ובפרט ביום אשר

כזה...

אשיל. גוסטב?

גוסטב. א?

אשיל. הראית, כי שמה, שמה, משמאל הפרוודור בקצהו מתחילים נראים בקיעים, **גוסטב.** כן, אני יודע, אבל אין בכך כלום... אני חושב לחדש את כל הרצפה... אני אעשנה מעשה-תשבת,

אשיל. אמנם, זה יהיה יותר יפה.

גוסטב. יפה — והעיקר יותר לפי רוח הזמן. גם את הרלת הזאת ואת וילונה הלכן אחליק. אנכי אצוה וישימו פה שמשות מצוירות, אצוה ויצוירו פה סמלי הציר, התעשייה, הפרוגרס; יהיו פה גם בויכים לתפוחים...

אשיל. אמת, אמת, חושב אני, שזה יהיה דבר השווה...

גוסטב. ובנוגע להקבינטה שלי... (מראה לימין) חושב אני להעבירה לכאן... ומהעבר השני יהיה זבול למשרתים...

אשיל. ומתי אתה בא לגור לפה?

גוסטב. ימים אחדים אחרי ההלויה... אני חושב, כי לא נאה יהיה מצדי אם אבוא מיד אחרי ההלויה...

אשיל. כך, כך, ואולם עתה עלינו להפטר מאת האדון הזה.

גוסטב. הרי הוא מרגיש את עצמו בכאן כאיש שורר בביתו.

אשיל. (לאנטוניוס הקדוש). אפשר תצוה ויביאו לך כסא רך לשבת?

אנמ. הק. (בתמימות). לא, תודה... איני עיף.

אשיל. הרשו נא לי ואגמור את כל הענין. הרי אני נוטל את אחריות כל הדברים עלי, (נגש לאנטוניוס הקדוש, בקול רך וחביב). שמע נא, ידידי, הגידה נא לי מי אתה?

אנמ. הק. אנכי — אנטוניוס הקדוש.

אשיל. כן, כן, אמת... אכן צרקה, (להנשארים) הוא עומד על דעתו; אך, כנראה, אינו איש רע... (רואה את הכומר בתוך האורחים הפובבים את אנטוניוס הקדוש ומסתכלים בו בסקרנות אירונית וקטנת-אמנת) הנה האדון הכומר הכירך והוא מביע לך את רגשיו כבודי... אנא, אדוני הכומר, הלום... פה יש אחד קדוש — ודבר זה הלא הוא כבר מענין... אני מבין יותר בסכנות לעבודת הארמה ומכשיריהן... פה יש שליח משמים,

אנטוניוס הקדוש בעצמו הופיע אלינו והוא חפץ לדבר אתך פה אר פה... (בלחש לכומר)
 תן נא וגרתיקנו מזה לאט לאט... לבלתי יכיר... ואח"כ כשיגיע אל מעבר לשער — חיה בשלום!

הכומר (בקול אב רחמן וביראת-שמים) אנטוניוס הקדוש והנערץ! עבדך הנכנע מברך אותך ביום בואך על הארץ, שהואלת לחונן אותה בהופעתך הקדושה... מה חפצך, הוד קדושתך?

אנט. הק. להחיות את העלמה אורטנס.

הכומר. כן, אויה! העלובה — היא אמנם מתה, ואולם מהגדול שבקדושים לא יפלא להראות גם פלא כזה... הנפטרה היקרה נחתה תמיד מפני שמך... הנני ואביאך אליה... הואילה נא ללכת אחרי, קדושי!.. (פונה אל השער ומראה לאנטוניוס הקדוש את הדרך) הנה, הנה...

אנט. הק. (מראה על הדלת אשר לימין), לא, אנחנו צריכים לכוא הנה...

הכומר. יסלח נא לי הוד קדושתו אם ארהיב ואתנגד לדבריו אך הפעם; הודות להאורחים הרבים שבאו היום אל ההלויה העבירו את גופת הנפטרה אל הבית אשר מנגד, גם הבית ההוא קנין כספה.

אנט. הק. (מראה אל הדלת שמימין), הנפטרה שם היא.

הכומר (בהכנעה יתירה), בכדי לאמת את דברי הואילה נא, ארוני, וצא אחרי רק לרגע אחד החוצה: הוד קדושתך יראה את הנרות של שעה ואת הצעיף השחור אשר מסביב לבית...

אנט. הק. (מראה לצד ימין; בניחותא), אני אלך רשם...

אחד האורחים. איננו תמים כל כך...

גוסטב. סוף סוף יפקיע את סבלנותנו...

אחד האורחים. נפתח נא לרוחה את הדלתות ונהדפנו יחדיו הלאה מזה... יחד כלנו... נהדפנו...

גוסטב. אל נא, אל נא, במטותא, רק בלי מעשי-כפיה, עוד נעלה עלינו את קצפו, והוא אדם מסוכן: כחות הרקולס כחותיו... גם אל תכחנו! יוֹזף ואנכי — כמדומה שלא פעוטות אנו — ושנינו לא יכלנו להזיוו ממקומו, נפלא הוא: כאילו נדבק לאדמה...

אשיל. ואולם מי הגיד לו שגופת הנפטרה היא דוקא שמה?

גוסטב. משער אני, שוירג'יניה היא ששטפטה...

וירג'יניה. אני, ארוני? חלילה! האמינה לי! אני עושה הייתי פה את עבודת, ועניתי רק על שאלותיו: הן ולא — ודי... הלא כן הוא, אנטוניוס הקדוש? (הוא מחשה) למה תחשה? ענה בשעה שמדברים אתך כהוגן...

אנט. הק. (בהכנעה הקודמת), היא לא הגידה לי.

וירג'יניה. הנה אתם רואים... הוא — קדוש! הכל כבר היה גלוי לפני מתחלה, הוא סוקר הכל, אומרת אני.

אשיל (נגש להקדוש וחובט על כתפיו בידידות), מה איפוא יהיה, יקירי? למה אתה עומד, שד משחת? מה?

האורחים. הוא יצא! הוא לא יצא!

אשיל. רבותי, הנה עלה רעיון טוב על לבי.

גוסמב. מה? מה?

אשיל. איה הדוקטור?

אחד האורחים. עדיין הוא אוכל, הוא גומר את הפוריל...

גוסמב. קראו לו, (אחד האורחים יוצא) הוא, פשוט, משוגע... מה נחוצה רק עזרת רופא... (הדוקטור נכנס. פיו מלא ומסביב לסנטרו מפה).

הדוקטור. מה פה? מי הוא? משוגע? חולה? שכור? (רואה את הקרוש) אה! קבצן! נו, ומה בכך? אין לי מה לעשות פה! שמע נא, חביבי: ככה אי אתה רשאי... הרי אתה מבקש דבר מה? מה. חפצך?

אנמ. הק. אני רוצה להשיב לתחיה את העלמה אורטנס,

הדוקטור. אהא! מאי! טוב מאד, מבין אני... אתה אינך רופא... הבה את ירך (ממשש בדופקו), אפשר, חולה אתה?

אנמ. הק. לא.

הדוקטור (ממשש במצחו ובראשו). אפשר חש אתה בראשך? הכואב לך פה בלחצי ככה באצבעי?

אנמ. הק. לא.

הדוקטור. נעים... ולא היית חש בראשך מעולם?

אנמ. הק. מימי.

הדוקטור. כן, ובימים עברו? לא קרו לך מקרים מעציבים? איזו הרפתקאות הרגילים אצל צעירים? הרי אתה מנחש מה שאני רוצה להגיד... קיבתך כתקונה היא? ולשונך? הראה נא את לשונך, טוב... טוב מאד, נשם נא נשימה עמוקה! ... עוד! עוד יותר! ... נעים מאד... ומה חפצך, חביבי? ...

אנמ. הק. אני רוצה לבוא אל החדר הזה.

הדוקטור. לשם מה?

אנמ. הק. להחיות את העלמה אורטנס,

הדוקטור. היא איננה שמת...

אנמ. הק. היא שמה, אני רואה אותה,

גוסמב. הוא התעקש ועומד על דעתו... אי אפשר לפתותו...

אשיל. אפשר, נחוץ להוות אל תחת עורו איזו סמים?

הדוקטור. למה?

אשיל. בכדי לישננה, אז נוציאהו החוצה.

הדוקטור. לא, לא, אל נא תדבר אולת... ומלבד זאת הלא דבר מסוכן הוא...

אשיל. לזה ידאג הוא ואנו מה כי נצטער? איש לא שכר אותנו, שנהיה מטפלים במשוגעים ושכורים וארחי-פרחי שונים,

הדוקטור. אתם רוצים לדעת את דעתי, רבותי?

גוסמב. אנא, דבר...

הדוקטור. כאן יש לנו עסק במטורף, בגולם שאין לו תרופה, שאיננו מסוכן כלל, אלא שהוא יכול להיות מסוכן אם נהיה מתנגדים לו הרבה... ידוע לי מין המטורפים שכמותו, פה הלא אנשים אחים אנחנו פה, רבותי, אמת, קצת משונה היא דרישתי; אך, סוף סוף

אין בזה כל פגיעה בכבוד הנפטרה היקרה... לזאת אינני רואה שום מעם, כמובן — האחת, בכדי שנתרחק מסקנדלים, והשנית, מפני שדרישתי בעיקר מצערה היא — שלא נרשה לו לבוא לרגע אל החדר, אשר...

גוסטב. בעד כל הון דעלמא לא אעשה כדבר הזה! צא נא וחשוב, מה יהיה אתנו אם נתן לכל הזר הבא להתפרץ לתוך משפחה נכבדה עם הצעות משונות כאלו להחיות נפטרה, שלא פגעה בו מימיה לרעה,

הדוקטור. עשה כחפצך... ברור אחת משתי אלה... מצד אחד מחכה לך סקנדל, מפני שבשום אופן לא יעלה בידך להחזירנה מדעתו, ומאידך גיסא — למלאות דרישתו המזערה, שלא תעלה לך במאומה...

אשיר. את הדוקטור הצדק,

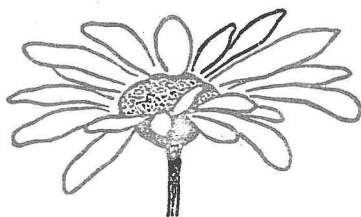
הדוקטור. ואין לך לפחד כלל: את האחריות אני נוטל עלי... בכל אופן, הלא נהיה שמה גם אנחנו, הלא אתו יחדיו נלך...

גוסטב. טוב! כלה ונחרצה! העיקר הוא שאין צריך לעשות כל פרסום להמקרה המשונה הזה...

אשיר. אל נא תשכח, גוסטב, כי חמרגליות ותחפצים היקרים של הדודה מונחים שם על הכירה...

גוסטב. אני יודע... אני אביט... אהיה מסתכל בשתים... יען כי — מתודה אני, רבותי, — לבי מהסס קצת... (לאנטוניוס הקדוש) נו, ובכן איפוא — הואילה נא!... במטותא — לכאן... ואולם בבקשה ממך — מהר... אנחנו עוד לא גמרנו את הארוחה... (הכל נכנסים אל החדר הימני, אנטוניוס הקדוש אחריהם, מסביב לראשו יהלו הקרנים).

(מ ע ר כ ה ב' ב ח ו ב ר ת ה ב א ה)

קוה.

יִרְדּוּ אֲזוּ גִשְׁמִים גְּלֻמוֹדִים וְנָפְלוּ לָאָרֶץ הַסָּרָה.
 נִגְפּוּ בְּאֶבְנֵי הָרֶצֶפָה וּבֵין הָעֲרוּצִים הַתַּחֲמָקוּ;
 הָיָה לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה; שָׁרַר עֲרָפֶל שָׁב, אֵלֶם;
 פְּתָלִים וְגִדְרוֹת הִסְדִּירוּ וּבִמְחֻשְׁבוֹת אָפֶל הִתְעַמְּקוּ;
 לַעֲתִים בִּיעָף בָּא צִלִּיל בּוֹדֵד, שֶׁנִּמְכַּט מִרְחוּבוֹת רְחוּקִים
 וּבִישָׁר, שֶׁהִרְיַח בְּפִרְיָה גַר חַיִּים עוֹד סוֹאֵן וְרוֹמֵם,
 וּמִהֵר לָשׁוּב הוּא אֵךְ אֶחָיו; וְשׁוֹב נִשְׁאָר יְתוֹם הַמּוֹרֵד
 צוֹלֵל בְּשִׁנָּה עֲמָרָה, אֲשֶׁר לֹא תִגַּד חֲלוּמוֹת...
 דָּמָם נִשְׁמַפְּתִי בְּאֶשְׁנָב: מַה לִּי וּמִי לִי בְּאֶרֶץ?
 נִדְמָה לִּי: חִבְּקוּ אֶת לְבִי רִגְלָיו הַקְרוֹת שֶׁל שְׂרָץ..

פְּתֹאם וּקְרִיאָה מִוּזָּרָה צִלְלָה תַּחַת חֲלוּמִי,
 קָרָעָה אֶת פִּסּוֹת הָעֲרָפֶל וְזִמְזוּם הַגִּשְׁם הִחְרִישָׁה;
 חִמָּה בָּהּ יְאוּשׁ חֲחוּמָא וְסֹאֵן בָּהּ קֶצֶף הָאוֹבֵד,
 צִעַק בָּהּ מִכָּאֵב הַגָּבֵר וּבְכוּ גַעְגּוּעֵי הָאִשָּׁה;
 שִׁכְנָה בַּמּוֹרֵד עֲרֻבוּבִיָּה שֶׁל חֶשֶׁךְ, וְאוֹרָה חִוֶּרָה,
 הִרְעִיד אֶת לְבִי צִלִּיל פְּלִי וְאֶנְעִין מִכְּמִי בִּשְׁפָל;
 צוּעְנִי דָמָם הִשְׁתַּחֲוּ וּכְבֹּל שֶׁל בְּרוֹל הִנִּיעַ,
 וּרְכַד וְצַעַם מוֹף שְׁעִיר... וְאַרְאֵה מִבְּעַד הָעֲרָפֶל;
 בְּעִינֵי תְּקוּף דְּבִרְמָה רַעַד, בְּעִינֵי תְּקוּף דְּבִרְמָה בָּעַר..
 וַיִּתֵּעַ בִּי רִנֵּעַ לִבִּי וְאֶבֶן: זֶה הָיָה תִּצְעֵר..

ומי הצית אש זו בעיניו? על מה ראה בך להצטער?
 על מה עקה יקד-חרונו? את מי עקה יקוב ויאר?
 ופתאם ותצלל הסבך... הודעוהו הקוף והוא צרח..
 ואיפה האפל? ואנה הוא בא? לאן ברח?
 אין גדרות ובתלים.. אין צועני קוף ואין גשמים..
 השחקים עמומים, השחקים מזוהרים ורמים..
 היער כתרנגום, היער כדמוני, אין סופי..
 על רפמת מרבדים היא נה עטוי-הוד ובקיל יופי..
 ותומכים בעבים אילנות ענפים צמרותם
 וחיים נפלאים מתרקמים בסתרי חפותם..
 מתעלסים ודוהרים חרש מעינות ספרים
 ומשברים במומם את צמאם חיל פילים אבירים..
 מתרוצצו הנמר ונעלם בין סבות ענפים..
 מבריקים ואובדים באויר נחשים ושרפים..
 ושאנה איומה לפתע במרחב תתרומם
 ולחרדת אלה אז יהיה המרחק הדומם,
 וכרגע ושנית שלום עולם ומנוחת עדנים
 ונגינות עדינות נשאות של פנפי רגנים,
 וקופים עליזים ושמחים מתאפקים
 בסתרי סרעפים מתעלסים, מתהבקים..
 ופתאם.....

..... אין שחקים, אין יער... הצועני נעלם וקופו...
 ויותר אני לא דאיתו, ואני יודע מה סופו...
 אף חייב עד עתה בלבי נעמוני וצדני המדולים
 ובדגש אומי המדויק לא יחיד אנכי בלתי...

דוד שמענובין.

פרחי שדה הקברים.

קטע

מאת פרץ הירשביין.

(סוף)

ר ב ק ה (באה הביתה, רואה את נחמיה ונופלת על צוארו). אתה פה! — בוששת לבוא — ואנכי כבר נלאיתי חכות לך. (נושקה אותו) אנכי כה חפצה לחיות — ופה אימת-מות מסביב... ראה נא — שוב היה אור בבית; כלום אין בו איש?

נ ח מ י ה. את סבא דברתי קצת. עיניו תועות מפחד.

ר ב ק ה. גם את בעלא לא אראה.

נ ח מ י ה. אין כאן בעלא.

ר ב ק ה. היא אינה יודעת אפילו, כי פה אתה?

נ ח מ י ה. ודאי הגנה יצאו כלם.

ר ב ק ה. וסבא?

נ ח מ י ה. גם הוא יצא.

ר ב ק ה. ואמא?

נ ח מ י ה. את בעלא היא ודאי שומרת — להפיג את פחדה ממנה.

ר ב ק ה (משליכה מסינורה אגודות, אגודות. פרחים שונים). ראה נא כמה

פרחים הבאתי. מחוץ לעיר הייתי. לבי נבא לי, כי פה תחיה... את כלם, את כלם קטפתי בשביכך, נחמיה. אנכי לא סגרתי את עיני כל הלילה, את אור הבוקר שמרתי. לצאת השדה חפצתי ולאגר פרחים בשבילך, פרחים חיים, רעננים. אמא לא נתנה לי ללכת, אבל אנכי חמקתי לאט ואצא — ראה נא, מה יפים הסה!

נ ח מ י ה. הכי ואקלעם בתלתלי ראשך.

ר ב ק ה. אבל אני יראה את אחותי. את בעלא אני יראה. היא תראם

בראשי. היא תכיר, כי מכין הקברים הבאתים. אילו ידעת, נחמיה, מה

היה הלילה... גם אמא נעורה משנתה... אנכי נרדמתי, אבל עיני היו

פקוחות — פקוחות כמו ביום... ופתאם אני רואה: הדלת נפתחת. אח"כ

שמעתי קול צעדים רכים, רכים, קול צעדי ילדה... ופתאם ראיתי והנה

בובתי, בובתי ואת הקמנה, שעשועי ילדותי, מתהלכה בחדר... מתהלכת...

אבל היא היתה כה נהדרה! תלתלי-הזהב שלה פוזרים על מצחה... ופתאם

פרץ צחוק מפי — צחוק גדול...

נ ח מ י ה. למה צחקת?

ר ב ק ה. כפני הכרוב היו פניה. אנכי שלחתי את ידי ואמר לתפשה

ולקחתה אלי אל משכבי ואהפש (צוחק) ואתפש את חטמי שלי... ככה צחקתי אז... עתה תפשותיך — פה אתה! (זורקת עליו את הפרחים) הא לך! הא לך!

נחמיה, איפה קמפתי?

רבקה, הלא כבר אמרתי — בשדה-הקברות, שם, מבינות לקברים, אריתים, ואני יראה: כשיודע להם פה, כי משם הבאתים...

נחמיה, גם את נדה אל שדה-הקברות?

רבקה, אני לוקמת שם פרחים.. רק פרחים אני קומפת שם, שם גדלים היפים שבציצים... הגידה נא לי, נחמיה, מי זורע אותם שם? נחמיה, את הפרחים הללו? הלא אלה חלומות רעננים, חלומות-הנוער, שקוברו שם חיים ויהיו שם לפרחים והנה הם עולים ויוצאים אל החיים. רבקה (מסתכלת בפרחים). הוי, מה נפלאים הם! (נושקת אותם). את הכל אתה מספר לי, את הכל אתה מספר... אנכי ראיתי, שושנים, שושנים אדומות יש שם גם כן.

נחמיה, ושיחים, שיחים שלמים של פרחים ראית שם?

רבקה, לא.

נחמיה, כי יש אשר פתאם יצא מן הארץ שיח גאה והוא עומה ציצים חיים.

רבקה, אפשר שראיתי גם את זאת — ואפשר שלא; ראיתי; אבל מה משפט שיח אשר כזה?

נחמיה, שיח אשר כזה עולה תמיד במקום אשר הלבבות מוצאים להם קבר, קוברים באדמה לבב חי מלא אהבה ואש עלומים, ומיד צומח שם ועולה שיח-פרחים.

רבקה (מתפלאה). האמנם שקוברים לבבות חיים?

נחמיה, יש ויש.

רבקה (מתעמקת במחשבותיה). אויה, גם לאחותי, כנראה, אין לבב... מת לבה... כנפים שחורות, שחורות, אומרת היא, יורדות ונחות על ביתנו.

נחמיה, גם את מתחילה מפמפמט?

רבקה, אח, אילו ידעתי את חלום כל פרח ופרח (זורקת את הפרחים על נחמיה). ראה, הנה כתרודך חלומות רעננים...

נחמיה, כואינא, רבקה, אנכי אביטה אל עיניך ואספר לך מעשיה.

רבקה, המעיני הרלנה?

נחמיה, מלבך אוציאנה.

רבקה (בלחש). היש מי בבית?

נחמיה, אין כאן איש.

ר ב ק ה. והיה כי יבואו לפתע?...

נ ח מ י ה. מי זה יבוא?

ר ב ק ה. ספר איפוא, ספרה. אני אאלב. (אפלה באה).

נ ח מ י ה. (ראשו נופל על שכמה).

ר ב ק ה. ראה, נחמיה, בפרחים רופד מושבנו. בין הקברים מצאתי אותם.

נ ח מ י ה. חלומות ארית...

ר ב ק ה. התספר?

נ ח מ י ה. פקחי את עיניך.

ר ב ק ה. הבה לי ראשך.

נ ח מ י ה. המעט ממך לבבי?...

ר ב ק ה. משמה אתה?

נ ח מ י ה. הרחק, הרחק מאתנו — שמה, במקום אשר יתלכרו שמים

וארץ, שמה, במקום אשר קרני השמש שלנו לא תחדרנה אליו, יש ארץ

פלאות, ארץ, אשר שמיה אהבה ואדמתה אמונה...

ר ב ק ה. האמנם חושך שם מסביב?

נ ח מ י ה. ופה? האמנם פה אפלה מושלה?

ר ב ק ה. פה? בבית?

נ ח מ י ה. כן.

ר ב ק ה. נו, ספר, ספר, נחמיה. יותר לא אשאל.

נ ח מ י ה. ...ואלהים אחרים, אלהים חרשים בראו את האנשים היוש-

בים בארץ הפלאות ההיא. האהבה גבירה להם ואמון מושל בם. לא לב

ברא שם אלהים לאדם, אבל שמש נתן לו, ששש, הזורח לאהבה ובאמון

ירפד את כל אורח ואת כל נתיב אשר ידרך בו כף רגל איש... ובעיני

האדם נתנו האלהים האחרים ההמה לפידים והלפידים יוקדים ביקור-

האהבה... וככה תעה יתעו לבות-שמש בארץ-הפלאות הזאת, ככה המה

תועים... והיה בפגש לב-שמש אחד את חברו ולב כלב ינגש וחזה כחזה

יתלכד והיה מסביב אור שבעתים... כל פנים רוחצים או ברצי אורה וקרני

אורה מתפשטות למרחק אין סוף... וידעו כל האנשים אשר בארץ, כי שני

לכבות נפגשו זה עתה ויהיו לאחד... ויש אשר קרני האורה בוקעות

ומפלסות להן נתיב דרך כפת הרקיע וחודרות אל מפלשי העבים וגשאות

באוויר כחצי-אש...

ר ב ק ה. היש, אשר גם הנה, אל אדמתנו אנחנו, תפלנה?

נ ח מ י ה. יש ויש.

ד מ ט ה.

ר ב ק ה. רוצה אני להביט אל עיניך.

נחמיה. מה את חפצה לדלות מלכבי ?

רבקה. אנכי אספר לך מעשיה.

נחמיה. באמון ואהבה ?

רבקה. מה ? רנע אחד הבה ואחשב... לא. מעשיה בפרחים אספר ; טוב ? היה היתה עיר — לא. זה היה כפר. ואצל הכפר היה הר גבוה מאד. ואצל ההר היתה בקעה עמוקה, עמוקה... גם איש, גם צפור לא ידעו את הבקעה הזאת — לא. הצפרים ידעוה, ומן ההר נבע מעין חי, שטפו מים זכים, שטפו והתפתלו במורד ההר וירדו ישר אל הבקעה — ומכין הבקעה חמק הפלג שפי מכינות לעצים, מס והתפתל אל הדרך, המובילה אל הכפר הקרוב... ויהי הלילה ובמרום התנשא ויעף כרוב אחד קטן ויפה... ועל כנפיו, ועל צוארו — את כלו, כלו כתרו נשמות רכות, נשמות מהירות, נשמות ילדים רכים, אשר אסף מכל ערשי הילדים הישנים במנוחה, ונשא אותן אל תכלת הרקיע להיות שם עד אור הבוקר... ויעף לו הכרוב מעל הבקעה ההיא השוקמה, ושתי נשמות רכות ונרדמות צנחו מעל כנפי הכרוב ויפלו ישר אל הבקעה השוקמה... והכרוב לא הרגיש מאומה ולא ידע את הנעשה — וישר, ישר אל הרקיע התנשא. ובבקעה השוקמה, על יד הפלג הצח, צמחו שתי חבצלות, שתי חבצלות צחות-צחות, כעין השלג... ותפלגה שתי הנשמות הרכות אשה, אשה אל גביע חבצלת אחת... שירת-ערש שר להם הלילה היפה והנשמות היו נרדמות.. יצא לו השמש בבקר וישפך עליהן את קרניו. הקיצו שתי הנשמות — — — ותרגש האחת את קרבת אחותה — — — וכעבור רוח בוקר חרישית על פני הבקעה ותשתחוונה החבצלות אשה אל רעותה וגביע בגביע נגע ונשמה אחת את רעותה נשקה — — — (ראשה נופל על כתפו. דממה).

נחמיה. הבי לי את עיניך.

רבקה. מה תספר לי ?

נחמיה. את הבקעה השוקמה אבקש בהן.

רבקה. ושתי הנשמות הרכות ?

נחמיה. ואת הפלג החי.

רבקה. הבה לי את עיניך אתה.

נחמיה. לספר את אומרת ?

רבקה. לבקש בהן את ארץ-הפלאות אני חפצה.

נחמיה. לראות את האנשים אשר בה ?

רבקה. את הלכות שם אבקש... ש-ש-ש... הנה הולכים !

נחמיה. הנה הם הולכים — ויגונם לפניהם.

רבקה. את בעלא אני שומעת מדברת.

נחמיה. נצא מזה.

רבקה. נצא מזה.

נחמיה. דרך החלון נצא.

רבקה. דרך החלון נצא. אל הגן. שם נסתתר. בין עצי התפוח. גם את הפרחים נקח אתנו.

נחמיה. נצאה. אנחנו נמצא שם פרחים אחרים. (יוצאים הנגה דרך החלון).
דממה.

אלחנן (בא הביתה). נחמיה! נחמיה! איננו? (מביט מסביב. פניו חורים).
לא ידעה. אמי את הסער — אימת המות לא הפחידה את ילדותי... הנגה
קוראים לי... מי זה דופק על חלוני?...

בער (באה הביתה. נופלת בזרוע אלחנן). סבא, סבא יקר! היה לי
לסתרה... היה לך לסתרה... ראה, כנפים שחורות יורדות, יורדות על גג
ביתנו... על יד ביתנו ראיתו... הוא מתהלך לו ואבריו דא לדא נקשן...
גרמיו יבשים ומנקשים דא לדא... למה תחשה, סבא? פתח את פיך, סבא...
רק מלה אחת, רק ניב אחד — סבא... אנכי מפחד אנוע...

אלחנן (בלחש) מי זה דופק על חלוני? ... מי דופק בקירות בתי?
בעל א. רבקה! איה רבקה? מי זה הביא פרחים הנגה? ריח פרחים
אני חשה...

אלחנן. ריח בית הקברות נודף מהם! פרחי שדה הקברות ממלאים
את הבית...

בעל א. סבא, היה לי לסתרה... היה לי לסתרה, סבא...
אלחנן. הנגה הסער... אל לבי התפרץ... הכל כורע... הכל נופל...
נהרס... נהרס עד היסוד... מי זה דופק בחלוני? ... מי זה הדופק בקירות
ביתי? ... מי זה דופק?

בעל א (מתרפק עליו ודובבת) הנהו... הנהו... הנהו... אני רואה אותו...
(אפלה. שניהם עומדים חבוקים ורועדים מפחד. דרך החלון הפתוח בוקעת וגשמת שירת
רבקה ונחמיה, השרים בשני קולות).

הוא: מראש הגבעה פרץ מעין —

היא: ב-סו מימיו את עין הע-מס

את עין העמס!

הוא: א-דס קו-בר את עו-ל-מו-תיו —

היא: עו-ק-מות י-פים ב-דיו קו-ב-רם

ב-דיו קו-ב-רם!

אגדות.

I. אדם החושב בשעת נשיקה.

I.

כל האגדות הן עתיקות ומעציבות ; האגדה שלי הרשה היא, אולם מעציבה היא כל כך.

יפה היתה הנערה אשר אהבתי ; עוד עתה, כשעה שאני יושב בליל קיץ על הספסל שלפני הבית ואני שומע את שיחת הכוכבים, — אני יושב ושומע את לבי מדבר : יפה היתה הנערה אשר אהבת. ובשעה של בין השמשות, כשצללים עוטפים את העולם, נעשה קר לנשמתי והיא מתעטפת בצללים הקרים — בזכרונות העבר ; וכשרוח הערב הקריר והעצב מתחיל לנשום נשיבות קצרות על פני האדמה, אז אני שומע קול מדבר בנשמתי : אמלל, הנערה אשר אהבת היתה יפה. ולה היו שתי עינים שחורות והן היו שני מעינות של אור והאור היה אור-נשמה. יושב אני בערב על הסלע הנשקף בנחל הקטן השוטף לרגלי, תומך אני את ראשי בידי וחושב : איך נעשות שתי נשמות לנשמה אחת? הרוח מדבר אלי והנחל נוהם נהימה חרישית מתוך שינה, הצפרדעים מסקרקות זו לזו, הכוכבים מצטחקים, — ואפשר שאינם מצטחקים, אלא מביטים כילדים קטנים השוכבים בעינים פקוחות בערסותיהם, — ואני שואל את עצמי : איך נעשות שתי נשמות לנשמה אחת? ואולי אין לי נשמה כלל? יש לי עינים—והייתי רואה את בשרה הצעיר ; כשהיא היתה הולכת לפני ואני אחריה, הייתי מביט אחריה ואומר לנפשי : יפה היא ; אבל מעולם לא נשקו נשמותינו זו את זו. אין אני זוכר.

אך למה אני מתנענע כל כך, אם אין לי נשמה?

אמת, אין אני עצב כלל, כמעט שאין אני עצב כלל.

עוד יותר מאז עורג אני עתה אל המקומות ששם שמחה ; גם עתה מצטחק אלי עולם-יה השלו מכל קו אור ומכל גל על הנהר ; מספר הוא לי בחשאי סודות ואני שוזר אותם בדממת-הלילה במלים, המפרכסות בלבבי וחיות בתוכו כאו. אולם המלאך שלי, זה המלאך החי בקרבי, המלווה אותי כשאני מטייל על פני שדות וכשאני סוקר את שקיעת החמה, הנוגע בי כל לילה ולילה נגיעה קלה בכנפי ואומר לי : כתוב, — זה המלאך שלי נעשה עצב, כל כך עצב, עד שאיני מכיר אותו עוד.

אבל אני בעצמי אינני עצב, כמעט שאינני עצב כלל.

II.

האות. עומר אני לפני החלון הנשקף אל הרחוב המכונה בויק, הנשמה יורד ועבים ממהרים על פני הרקיע, ואני חושב : האוה.

סוגר אני את עיני ומקשיב להלמות לבי: שפתים קודחות ונשיקות מתוקות. חובק אני אותה ולוחץ אותה אל לבי, מטיל את שפתי על שפתיה, לאט לאט הן נדבקות אלו אל אלו, וכך אני מזיל אש אל דמה; ערפל קל מכסה את עיניה הסגורות למחצה; היא אינה חושבת מאומה. ואני שוכב ונושק אותה נשיקות קודחות כל כך וחושב הרבה כל כך.

היא איננה יודעת את זאת. שנינו שותים אנחנו את כוס התענוג; היא משתכרת ואני לא. וכשהיא נעשה שבעת-תענוג, היא מתחילה להביט עלי בעינים שחורות, שכבר התנדרף מהן להט התאווה; אור של נשמה זולף מעיניה והיא מחכה: הרבה החליקו אצבעותיה על חזה הצעיר; עתה כסתהו והיא שוכבת על ידי ונשמתה ערומה והיא אומרת לנפשה: הנה נגעו אצבעותי בנשמתו והוא יקחנה וישחק עמה.

ואני יודע את זאת ועושה את עצמי בלא יודע; מכסה אני את נשמתה ומגלה עוד הפעם את חזה. הלילה דומם, לבבה היא מלא אור רך ובלבבי בוערת אש. זה כבר שרפתי את כל רגשותי באש התאווה; היא שנעה ואני לא. ואני לוקח את הרגשות השרופים ומשליך אותם שוב אל האש.

רגשות שרופים אינם לזהמים פעם שניה: הם מעלים עשן מחניק; ומתחיל לבכה להחנק בעשן. נשמתה מפרפרת בעשן כצפור קטנה. ואני רואה את זאת ומתמלא רחמים על נשמתה הצעירה, ובכל זאת משליך אני את רגשותי עוד הפעם אל האש.

ושוב אני נושק אותה וחושב. חושב אני על האושר ועל העונג. למה אני חושב על אדות הדברים האלה? האם אינני מאושר? האין לבי מתענג כילד מוטל בעריסה לאור שמש אביב? חושב אני, כי אהבתנו היא שירה נאה של חרדה, כי אני לא בראתי מעולם שירה כזאת. למה אני חושב את זאת? האם לא נבראו כל שירי בשביל אחרים ואהבתי היא לי לעצמי? ואני חושב, כי האושר לא יארך הרבה והאהבה תמהר עוד יותר לחלוף. למה אני חושב את זאת?

אגדה מעציבה: אדם החושב בשעת נשיקה.

III.

יושב אני אל השלחן ומעלעל ספר. מבין השורות מתנשאות המחשבות הקרות, חודרות למחי ומעירות שם מחנות של מחשבות: גדולות וקטנות, עוקצות וחלקות; וכלן הן מתעופפות סביבי ואני מביט בהן בעיני-דגאווה: עשיר אני. שלו אני עתה ואיני אלא תמה: היכן היה כל העושר שלי אז, כשהנערה עם העינים היפות והנשמה היפה אמרה לי: אני כלי שלך?

תאווה. כליל-תאווה אחד שוקט חביתי את הנערה וכירי היה אז

המפתח לנשמתו. עתה יושב אנכי וחושב, כי מפתח נשמתו נפל אז אל אש התאווה וימס באש. ומאז נשארה נשמתו סגורה בעדה.

שנינו היינו שכורים; נשמתה היא היתה נלחצת אל לבי כצפור קמנה המתעופפת על קנה ונשמתו אני היתה סגורה בי. היא אולי הרגישה, כי נשמה גדולה לי, אפשר שתמחה ובקשה אותה, אבל היא לא מצאתה. ברגעים כאלו היה ראשה צונח על הכר ועיניו מביטות אל התקרה ופניה נעשים זרים לי. ואני הייתי כזה אותי בגשיות. אלפי נעורים הייתי נותן לה במתנה בכל לילה, אלפי תענוגים היתה מוצצת בכל לילה משפתי. אולם עתה, כשאני מביט על השמשות, המכוסות פרחי קרח, אני חושב, כי בוראי לא היתה אף פעם מאושרה, יען כי בשעה ששתי ידיה היו סובכות את גופי ושערותיה היו מכסות את פני, גם אז היתה מרגישה בוראי, כי בקרבי יש איזה דבר הזר לה.

ואני הייתי נושק אותה וחושב, חושב למרות חפצי. יותר לוהטות היו נעשות גשיות, ורגש אחרי רגש הייתי משליך אל האש. כל המרגליות שהיו נגזזות כי נמסו זו אחרי זו באש הגדולה. לפעמים הייתי חושב, כי עוד מעט ונקבה האש את חיו או את מחי ונפתח פתח לנשמתו. אך כזה לא קרה אף פעם.

מביט אני על פרחי הקרח אשר על השמשות ולבי דואב בי: ההיו הפרחים שפורתי על משכב-התאווה שלנו — פרחים קרים ?
עץ קמן של קרח התחיל מסתכל בי ואני בו.

IV.

הלילה האלם העיר אותי משנתי. אני חושב וזוכר זכרונותי.

היא שואלת אותי:

— מי אתה, אהובי ?

— אמן אנכי.

— איזה אושר תתן לי ?

— אני אתן לך אושר, שחלמתי בשביל נערה יפה ומהורה, שנבראה

לפנים בדמיוני.

היא נשקה לי.

אני ידעתי, כי אושר כזה אין אני, אמן, יכול לתת לאשה. אושר כזה אולי יכול לתת אדם שלא חלם מעודו על אדותיו; אני יכול רק לחלום על אושר כזה, לחלום יפה, יפה.

הלילה האלם מחניק אותי. פותח אני את החלון. החשכה ארוגה פה ושם בקוים דקים של כסף, הנמשכים אל הכוכבים. רואה אני את שנינו יושבים ביער; לוקח אני את שערותיה ומפור אותן, מגיש אני את פני אל

פניה ומשערותיה השחורות עושה אני סוכה שחורה על שנינו, — לילה קטן אפל, שרק פה ושם אָרֶגֶז הוא בקיום דקים של זהב, הנמשכים מעיניה. שוורת היא מלים בנשיקות :

— המוב לך ?

— לי מוב.

— ולך ?

— מאד. איני חושבת עתה כלום, כלום. אֶשְׂרֵי הֵן גדול כל כך, והנה לקחת וצברת אותו למקום אחר קטן, ולמקום עשית מחיצה בפני העולם בשערותי, מאושרת אנכי.

— הַגֵּל מוב ?

למה? היא שואלת שנית ? לב אוהב אינו שואל לחנם שתי פעמים.

— לי מוב. מאד...

אלא שחושב אני, חושב אני...

עומד אני לפני החלון ומביט החוצה. העולם ישן תחת רקיע של סַמֶּם. כמעט שגם רוח הלילה לא ינוע. העולם נראה כל כך שלם, כל כך מאושר. מביט אני עת ארוכה לתוך הלילה ולי מתחיל נראה, כי על העולם פרושה מחשבה.

V.

לאט לאט מתגלגלים הגלים על הנהר. הסירה שלי תתנועע. — אני חדל להניע את המשומים, הסירה כמעט שלא הנוע, ואני מביט על השמש השוקע, היורד אל מימי הנהר ועוד מעט ונגע בהם. מה מוב לי : העולם נאה הוא ואני אמן. יש לי עינים ואני רואה ויש לי לב להרגיש. רואה אני מה שאחרים אינם רואים : איך היופי שבעולם מתחלף, איך מתחלף יופי ביופי. מרגיש אני בשעה של התגלות נשמת העולם, כשהיא נשקפת דרך חלונות הרקיע, הנפתחים לפנות בוקר בין קרעי עבים של זהב. מרגיש אני עתה, שנשמת העולם נשאת על המים, לאט לאט מתגלגלים הגלים על פני הנהר ; האם אינם אומרים לי :

שלו אתה ואין לך סמרה כמונו ומאושר אתה כמונו ?

מאושר אנכי. לפנים אהבה אותי נערה יפה והלכה כמני ואֶשְׂרֵי חלף כחלוף גל על פני הנהר. הרפי ממני, דמות הנערה שאהבתי. אני מתחיל לחתור בעוז ובמהירות.

הנהר נעשה קר ואפל כברזל. השמש שקע. היכן הוא אֶשְׂרֵי ? יחירי אני בעולם וכל העולם נעשה קר כנהר. הכל זה לי.

שוב חדל אני לחתור. אפשר שאקפוץ אל הנהר ואתחבא שם ? שם ודאי שימצא מנוחה לבי, — לב של אדם החושב בשעת נשיקה.

II. המלכה החוטאת.

לפנים היה מלך, לו היתה בת יפה. הבת היפה אהבה עלם, הערם היה אחד המשרתים, השומרים חרש את הפתחים, אשר בארמון המלך. המשרת האהוב היה לבוש כיתר המשרתים; אולם אף לאחד מהם לא היו עינים כעיניו.

בת המלך אהבה את המשרת. לו היו עינים מלאות אור וגעגועים והן היו מלוות את בת המלך בעברה יום יום דרך הפתח, אשר שמר שניהם אהבו זה את זה. פעם אחת נכנס אל המלך אחד מרואי פניו וישוחח עמו. זה היה בבקר נחמד אחד, בערב לא היה כבר המשרת בחיים. ובת המלך נשארה בחיים.

בת המלך התעצבה. היא היתה יושבת לפני חלונה ומביטה בעינים נוגות על העולם. פניה היו חורים כפני האיש המתגעגע ואינו יודע למה. ויהי היום ויבא נסיך אחד צעיר אל בת המלך. הנסיך ראה את עיניה המלאות יגון ואת פניה החורים וידמה, כי לבה סהור ותם כפרח קטן על פני השרה ובי מתגעגעת היא ואינה יודעת למה.

ויאהבנה הנסיך. ובשכיל שבת המלך היתה חורה כמקדם והיגון לא התנדרף מעיניה, אהב אותה הנסיך עוד יותר.

ואולם כשחבק הנסיך את אהובתו בלילה התאוו הראשון הרגיש, כי בשרה קר ושפתיה לא ינועו בשעה שהוא מוצץ מהן תענוג.

אז חשב הנסיך, כי בת המלך לא תדע נפשה מאושר, וישאלה חרש: — מה החלום אשר תחלמי עתה?

ותשב לו בת המלך:

— אני חושבת עתה על האחר, שעמו חפצתי לפנים לשכב כך באפלה, כמו שאני שוכבת עתה עמך. אך הלו מת. אינני מחכה כבר לו. יכול אתה לחבק אותי ולנשק לי.

ברגע אחד נקפא הדם בעורקי הנסיך. הוא קם ממטת-חתונתו וילך אל חדרו ויוצא את ראשו בעד החלון. מסביבו היה הלילה וכוכבים הוהירו ברקיע.

עם דמדומי הבקר עמד עוד הנסיך לפני החלון ויבך. יומם האיר השמש ופני הים התנוצצו והנסיך נסע לארץ מולדתו. הוא ישב על מכסה האניה ופניו היו זועפים. אחד מעבדיו עשה איזה דבר, אשר לא מצא חן בעיניו, ויצו הנסיך וישליכו אותו אל הים.

התעבר עת, אשר קצרה לשמחים ואשר ארכה לעצבים, אז המלך בא

אורח, מלך במבחר שנותיו. בן ארבעים שנה היה המלך, אך מבטו היה צעיר הרבה יותר, יען כי אשתו המלכה מתה זה לא כבר. הוא ראה את בת המלך החורת ותמצא חן בעיניו. על משכבו בלילה נהנה המלך ממחשבתו, כי בשרה של בת המלך לבן ורך בוראי בפניה החורים.

בת המלך העצבה היתה לו לאשה, כי הכל היה לה אחד. המלך בן הארבעים נהנה הנאה גדולה ויחבק את אשתו בלילה הראשון ויטלא את כל מאוייו. הוא לא הביט לעיניה ולא שאל אותה כלום. כשנרדם המלך שבע־ענינו, הרגישה בו פתאם המלכה ורעד עבר את בשרה. עד הבקר שכבה המלכה ורעדה וכשהקיץ המלך בשחוק אושר על שפתיו, אמרה לו המלכה:

— אני שונאת אותך.

המלך הביט בתמהון דעיניה הוועפות והיפות.

— מדוע? — שאל המלך ויצחק.

המלכה לא השיבה דבר ורק את שפתיה הרביקה זו לזו. המלך הביט בשעה זו אל שריה החשופות ופתאם חבק אותה. המלכה פרפרה בזרעותיו.

— אני שונאת אותך! — אמרה לו המלכה עוד הפעם.

אך המלך לחץ אותה בחזקה אל לבו.

*

בארמון המלך היה משרת אחד יפה־עינים. ויתן העבד את עיניו במלכה גברתו. הוא היה עומד ושומר את פתח חדרה. — למה אתה עוצב כל כך? — שאלה אותו פעם המלכה. — יען כי המלכה גברתי עוברת יום יום עצבה דרך הפתח, אשר אני שומר עליו.

המלכה חפצה להנקם באישה המלך, ותאמר אל העבד:

— אתה מוצא חן בעיני.

העבד נפל על ברכיו.

בלילה אמרה המלכה אל המלך:

— אני שונאת אותך.

המלך החליק בשעה זו את שריה ויחשב:

— זה נושן כבר; אבל שריה צעירים הם.

למחר קראה אליה המלכה את העבד יפה־העינים ותחליק בידה על שערותיו. כשהחזיקה לו המלכה בפעם הראשונה על שערותיו, שכח העבד, כי עבד הוא; בפעם השניה הרגיש העבד, כי גבר הוא ויד חזקה לו; בפעם השלישית אחז העבד במלכה.

בלילה אמרה המלכה אל המלך :

— אל תשקני. עברך נשק אותי היום.

— חפצה את להחזירני ; אך שלי את ואני נושק אותך כמה שאני חפץ.
והמלך נשק לה על חזה.

המלכה השתמשה מבין זרעותיו ותאמר :

— אמת דברתי לך ; זה העבר השומר את פתחי.

המלך החריש עת ארוכה וגם לא התנועע. אח"כ חבק את אשתו עוד
הפעם וימלא בה את מאוייו.
למחר מת העבר יפה-העינים.

*

הרבה ימים נאים חלפו והרבה עבדים יפים מתו בארמון המלך. צעירים
ורעננים מתו העבדים, איש אחרי אחיו, והמלכה היתה אשמה במיתתם.
בלילה, כשהיה המלך מחליק בידו על כתפי המלכה הרכים, היה חושב :

— עד כמה יפה היא ועד כמה היא חושאת.

ותאווה אליה גדלה.

ויהי היום ותרנש המלכה, כי איזה דבר מתרחש בקרבה. פעם אחת
בלילה הרגישה המלכה על פניה את נשמת המלך הלוחשת. המלך לחש
לה על אוזנה :

— את תתני לי ילד במתנה.

המלכה שכבה ורעדה. המלך שמח :

— את תלדי ילד וכשיגדל הילד קצת יחליק לי על פני ויאהב אותי.
המלכה שכבה ורעדה.

— אני שונאת אותך.

המלך החליק על בשרה ברוך ובאהבה.

וימים אחרי ימים חלפו. גם הילד וגם השנאה גדלו במלכה. היא היתה
יושבת לפני החלון והיתה מביטה על העולם הנאה והיתה חושבת, כי במרה
שוה גדלים הילד בקרבה והשנאה בלבבה.

וככל שהוסיף הילד וגדל בקרב המלכה כן גדלה שמחת המלך. פעם

אחת בלילה העיר המלך את המלכה משנתה ויאמר לה :

— הבו ונספר את הימים אשר נשארנו עד הולד הילד.

אחר כך גרדם המלך טאוישר. המלכה שכבה וחשבה איך להנקם באישה
המלך. כשהקיץ המלך בבקר ראה והנה המלכה שחה ברמה.

המלכה מרת. המלך עמד לפני מפתח עזב וזועף וחשב, כי היא היתה
יפה וחוטאת, יפה כל כך וחוטאת כל כך.
את ילדה הרגה. האלהים לא ימחל לה.
בך חשב המלך.

יעקב שטיינברג.

1907.

* * *

בְּכָלוֹת שָׁרֵב יוֹם בֵּין עַרְפִּים וּבְבֹא רוּחַ שָׁדוֹת
וְלֹא בָאָה עוֹד מַלְכוּת הַלַּיְלָה;
עַתָּה תִּכְבֶּז הָאָרֶץ מִתְנוֹת זָהָב וְאַרְגָּמָן,
וְחֵר עֲבִים מִשָּׁמַיִם, פֶּתֶשׁלוּמִין עַל הַיּוֹם
אֲשֶׁר רָדָה בָּהּ עַת רַבָּה וַיַּעֲנֶה;
וְנִדְמָה: כָּל הַיּוֹם מִחֶכֶה בְּחִדְדֵי-קֹדֶשׁ
לְשִׁכְנָה אֲשֶׁר תִּרְדַּד לְמִשּׁוֹל רִגַע קָטָן
בְּשַׁעַת שְׁלוֹם שֶׁל שְׁתֵּי מַלְכוּיֹת בְּעוֹלָם —

אִזּוּ יֵשׁ בְּשַׁעַת זֹאת בְּרֹאשִׁית מַלְכוּת הַדְּמוּמִים,
וְחִלָּל פֶּתַע קֹדֶשׁ בָּבֶא הַעֲדָר אֶל הָעִיר,
וּבֹא בְּהִמּוֹן רֵב וְנִפְשׁוּ גִרְסָה-קָשׁ,
וְנָעָה נְעִית-תֹּאכֹן בְּזִכְרוֹן אֲבוֹס-קָשׁ,
וְהַעֲלָה אֶבֶק רֵב — — —

ישעיה לינדנפלד.

ע"ד תיאורור הירצל.

קטע מאת מ. י. ב.

— כי יקום איש ושלחו אלהים להיות לפה לעמו ולכבוש לו נתיבה הוא, לרוב, גם ממציא ובורא אותה הנתיבה. לוטר ברא לו דרך ופעל בעד דרכו. הוא היה נביא דעותיו וגואל דעותיו, אם גם מצא לו גואלי דעותיו ואנשים קרובים לפעולות דעותיו אחרת היה הדבר בבעלי המהפכה בצרפת, שהיו ברובם רק לנושאי כלים של דעות שנוצרו בעדם ושכבר הרו והגו אותן בעדם; אחרת היה הדבר באיש כמירבן, שקדם לו רוסו ושחשב בעדו רוסו.

רעיון המשיחי בישראל הוא הדבר היותר חי בלב האומה כל הדורות. העם מלא געגועי גאולה ופרדות ונותן הוא נפשו לזה, שקורא בשם אותה הגאולה והפרדות, לב האומה מלא על כל גדותיו. כל איש ואשה וכל נפש בישראל בכל זמן ועידן נותנים מפה אחת אל הכוס הגדולה. כל דור ודור העמיד את נפשו על אלה, ואת הנחלה הרבה לנו מכל הימים, נשגבה ונוראה ביפיה וסערה, והסער יסער בבוא העת להתפרץ. מכל המשיחים, שקמו לנו ושקראו לחרות, אולי מעה והמעה האחד. האומה בכללה, אשר כרתה להם אזנים, לא מעתה בשאיפותיה רהנאל ...

כר כזה מצא לפניו מסדר הציוניות ומוצא כל איש בנו, אשר קורא לגאולה מיד צר. האומה נתבעת לזה ונותנת ונתבעת לזה ונותנת. העם המעונה הוא להכל את לבבו נותן.

לאירך יש נמיה באומה נכנעה — עם כל אשר תשמר את נפשה ושואפת היא לקיום נפשה — להביט ביראת הכבוד על אלה אשר מבחוז יותר משעל אלה אשר מבית. ורבים יודעים, שהירצל רכש לו את הלכבות לא לבד ע"י אישיותו, כי אם גם על אשר בא כמושיע מרחוק, מרחוק ולא מקרוב.

איזה ריחוק היה בין הירצל ובין עם היהודים על פי השכלתו, לשונו ומעמדו, ובוה פעל יותר מאילו היה גואל קרוב לעם. רושמו היה כשר גדול, כאיש אשר לפני מלכים יתיצב ובוה קסם את בני ישראל, עם ידע עוני ולא רגיל באלה.

גם הצעד הפתאומי — הדבר, כי ביום אחד יבא איש ויפתח להעם המחכה את שערי ארצו וכל זה בתעמולה, שלא תבקש קרבן רב מהיחיה, היה אמצעי רב למצא אזנים להרעיון הזה, ללכת אחרי המנהיג ולהאמין ביכלתו.

כה הצטרפו הדברים לאפשרות חזון המשיע. הוזה וכבושו — החזון שהתחיל ברעש וסופו — לא ברעש.

שני ספרים כתב הירצל על אדות היהודים ויגלה שימתו בזה אחר זה, הלא הם: „מדינת היהודים“, דרך חרשה בפתרון שאלת היהודים ו„תל-אביב“, ספור.

בספרו הראשון הירצל מדבר ע"ד „משכנות הפועלים“ — „המשכנות האלה וגניהם הנחמדים, אשר מסביב להם, ישיתו הור וחדר על המקום, אשר יתאחדו להיות לאחדים עליו. יפעת המבצע תאציל מהודה על רוח הארזים, האמנים הצעירים, ועוררה את מחשבתם לחשוב חדשות. שלא היו ולבלי החזק בנושנות. ואם לא ידע עוד העם להכיר את ערך כל המערכה בסדר ובמשמר הזה, הן למצער תתענג נפשם למראה כל אשר סביבותיהם. בתוך המחנה יעמוד בית-התפלה בנוי לתלפיות ולמרחוק יראה חסן נבדו; הן רק אמונתו העתיקה היא שעמדה לנו לעשותינו גוי אחד בארץ. ובתי ספר מלאים אור ונגה ומפיקים אויר צח ובריא יעמדו על מכונם עם כל האמצעים ללמודים, הדרושים לרוח העת החדשה, ובתי-חנוך לפועלים, אשר ישתלמו בהם הפועלים הפשוטים לאמנים משכילים בכל חרשת המעשה וידיעת חכמת המכונות כיתרון הכשר ודעת, ובתי תענוג ומשחק בעד העם, אשר תנהלם האחרה ותכלכל מעשיהם להיותם למקור נאמן לתקון המדות ודרך הארץ“. והכל מנוי וספור אצלו, הכל מסודר לסדרי העבודה, גם ע"ה החקים המצא באיר, גם הדגל כבר יסומן, גם מהות הממשלה מסומנה, שהוא „משה אותה לנגד עיניו בתור ריפובליקה אריסטוקרטית — הדבר הזה יתאים גם אל רוח עמנו, הרוף אחרי הכבוד“. ואם גם „נשיאי-המפות“ יהיו ה„רבנים“, המנהלים איש איש את קהל עדתו, סלח נסלח לו. ומה גם שלא נמנע מלצין, שעם כל זה „לא ינתן לכהני דתנו למשל בנו. האמונה היא אמנם הקשר המאחד אותנו; אולם חפשים אנו בכח החכמות והמדעים“. ואותה היראה עילאה מפני החכמות והמדעים וחרשת המעשה וסדור העבודה ושתוף העבודה הוא מביא אתו גם ב„תל-אביב“, אבל פה כבר היתה יד הוֹלֵדָה, הציונית, באמצע. פה הכל כבר חשבון הגיוני מלאכותי מה שהיה שם הכרחי-נפשי. „אם תרצו הרי אין זה דברי אנדה“, אבל אין הכח הפנימי שבספר גדול כ"כ, עד כי יאלץ אותנו לרצות כך.

איוז אמונה מונחה גם על הדברים האלה, אבל מה שחקר לשניהם יחד הוא: הכרת הכח המניע הצבורי, המצרף את האישים הפרטים לאותו החשבון הגדול; חסר להם חשבון תולדי בעבר ורעת את הדברים מראש ועד אותו הסוף. ובעיקר חסר כאן חשבון תולדי — הוזה: עמי — בדבר

כבוש-הארץ, שסוף כל סוף לא תפול משמים ארצה, שסוף כל סוף צריכה לדעת גם מעם ישראל וצרכיו גם משאר העמים והלשונות אשר מסביב. עוד זה. אין שאלת ישראל החברותית-העמית וקלקלתה תלויה בזה שלא יתנו ויצרפו את החברה היותר מתוקנה בצדק ומישרים, אלא בזה, שאין לנו חברה כלל עמית ואין לנו, לפי התנאים המונחים, האלפא-ביתא העמית-החברותית לצירוף המלים הגדולות, אשר אליהן נשא את נפשו.

שלשה דרכים היו להירצל בעת שהחל למצא לו נתיבות ללב העם ואולי גם למעשי העם, לו היה באמת איש-המעשה ולא סופר ובעל-דמיון. כשיצא הוא אל המערכה היה אצלנו סכבר הימים שטף האנשים, העוֹבִים את ארצם ומולדתם לבקש להם ארץ ומולדת חדשה, גדול ורב במספר. זה היה החסר היותר לולי לפועל-עמי ולגבור-עמי העובר כחלוץ לכרא ממנו דבר של קימא, להרכיב אישים נפרדים ויציאת עם והתפזרותו במקומות שונים לצבור עמי יושב במקום אחד וקשור אל מקום אחד. מעיסת הגולים, אשר נותנים ספר כריתות להעבר הכלכלי והאזרחי שלהם והולכים לבקש חיים חדשים כאשר יבאו ונכונים להתחיל בבנין חיים חדשים — מעיסה זו היה אפשר ללוש את הבצק העמי החדש וכללו למסגרה אחת, לבנות לו בית; אבל לא מאלה, שנשארו על מקומם בתיר ציונים מופשטים, שאין להם בעולמם רק שאיפותיהם בלבד, מבלי יכולת ורצון לשתף לזה חייהם עתה, חייהם וצרכי חייהם הפרטיים עתה. מאד, אשר מעמיסים הסבל על שכמם, שמים נעליהם ברגליהם ולוקחים מקלם בידם ללכת, מאלה יוסר צבור מדיני כלכלי עממי חדש, עומד על קרקע חדשה; מהולכים יבנה עם ויתבסס עם, שאין לו עוד ארץ עממית נושבת, אבל לא מיושבים חוצה לאותה הארץ, אם גם מדברים על אדותה כמועצות רבות ושואפים המה לבא אליה ע"י מועצות ודבורים...

והדרך השני לציוני מנהיג הוא להיות בעצמו בציון, להניח את עברו המקומי ולתקע ביתו ונחלתו בארץ, להיות לפה ולמנהיג לכל המתנחלים בארץ, לבסס כחלוץ את הישוב הישראלי לאט, לאט על היסודות הנתנים מהיום כדי להכין את המחר הגדול — בקצרה: לבנות את הבנין בשבתו בבית ולא בעמדו רחוק שם מחוץ.

והדרך השלישי, המדיני ער קצהו, אשר נסה הירצל באחרית ימיו, היא התרת הקשר הגרדי המדיני והארצי בבת-אחת: לפתר שאלת ההוה, להתחיל חיים חדשים מדינים בארץ חדשה לגמרי. התרה כזו כשמה כן היא. היא מתירה. היא הולכת את דרכה לבלי חת, היא קצונית לפי רוחה ומהותה, היא שואפת לחיים חדשים וליסודות חדשים מתאימים אליה ומתחילים עמה. מסיעה היא אנשים בלב אחד ולא צרופים של אנשים.

בוראת היא רצון אחד ולא צללים של רצונות.
 כבוש ארץ חדשה עם מסורה מדינית חדשה, שלמון בית לעם על
 אדמה לו נתנת דורשים גם לבות נתנים אליה, דורשים אנשים, שידעים
 המה מה המה נותנים, אבל יודעים המה גם מה המה לוקחים.
 התרת הקשר הגרדי בתולדת עם תעשה ע"י ה ת ר ה ולא ע"י קשורים
 ולולאים תולדיים ונפשיים. התרת הקשר תעשה ע"י אנשים בני חורין, ע"י
 אנשים היודעים את אשר לפניהם, יודעים לותר. — וכל האומר לעשות
 דבר חדש בעזרת הציונים וכל „התרמיל הארוך" שעל שכמם, כל האומר
 לבקש ארץ חדשה דוקא בעזרת הציוניות וקדשי הציוניות ובשותפת
 הציוניות, עוד הפעם: כל האומר להתיר את הקשר ע"י עשותו עניבות
 ולולאות, הוא על כל פנים אינו מתיר...

ועוד זה. בשני דרכים תנוע תולדת עם ותעשה את פסיעותיה הגדולות:
 הנה סינים ברוחו מצד זה וחיים חרשים חברותיים מצד זה, תחיה חרותית
 ומדינית יד על יד. לפרנץ קשומ, לגריבלדי לא היו צריכות מדות לומר
 והם; העם על אדמתו, עם כי נעשה לו עול בארצו התולדית מעם אחר,
 יחכה לשופטים, לגבורים, למושעים, למדינים. אבל התאמינו, שלביסמרק
 לא היתה שייכות בנפשו להרוח האשכנזי ולא להות רוחו פחות מגיטה?
 התאמינו, שלגריבלדי לא היה צירוף נפשי גדול עם דנמה? מה היה
 קרמבל עם כל תגבורת רצונו ועזו רוחו בלא הרוח הפרימני והדתי, שנעשה
 בסיס למעשיו? מה היה עולה בידי המכבים לולא שתפו לגבורת נפשם
 את קנאת ה' אלהי צבאות!

התנועה הכלכלית-החברותית היא הלא בודאי תנועה חמרית ומטרתה
 המכה חמרית בחברה, ובכל זה היא כונה לה חשבון עולמי רוחני חתום
 בחותמה וקבועה ותשעבר את נושאה לחשבון עולם רוחני, אשר יאחד כל
 השאיפות הכלכליות עם אותן האישיות והמסורות לעצם אחד. לכל „מלכותא
 דארעא" ישנה שיטה קבועה וצורך לקיומה בשיטה קבועה ב„מלכותא דשמאי".
 בני אדם אחרים הם ה ואינם משתעבדים ונשמעים בנפשם רק לדברים
 אחרים ושואפים לבא לירי אחדות ושלימות.

בהתחילו להיות הירצל מדיני, בותרו על כל השאיפות הרוחניות
 הפנימיות, בתתו לכל אדם כרצונו ובלבד שיהא ציוני, כלומר — מאמין
 בדבר, שנוכל לשתפו לכל דבר אשר בנפשו, עשה זה אמנם ע"פי צד מדיני
 חברותי ורצה להרחיב את חוג הציוניות ולעשותה סגולה לכל האנשים ולכל
 הדעות, אבל לא שמר בזה את מדינות הנפש וכבוש הנפש, שדורשת אדיקות,
 שדורשת דבר שלם, שתנתן לו בכללו, לא למחצית או לרבע. לא יפלא

הדבר, כי כיון שנחלש הרבע או המעמ הזה ורוח חדש החל לנשב בתחום היהודים ממקום אחר יקומו כל האנשים וימהרו בתוך כך ללכת גם אל מקום אחר...

היה חיו אצלנו שני אנשים בעלי מעשה ומתחילי מעשה, שבקשו לפני הירצל לברא לעמנו איזה ניר ולבסס מצבו: הראשון היה האנגלי משה מנמי-פיורי והשני תושב צרפת הברון משה הירש. מנמיפיורי סבב על פתחן של מלכים ויבקש חסד דעם נענה, והירש בקש לתת אדמה לעמו, אדמת עבודה. התולדה תשפט ער שניהם בבואה לערוך מפעליהם ולדעת תכונתם. מושיעים לעם ישראל היו באיוו מדה, בקשו להיות זה, בקשו את הדרך ולא מצאו את הדרך. סימיל רהאדעס בודאי לא היה מלא אהבת-צבור כמו אלה — וכמה הנדיל לעשות על אלה! כמה כבש הוא לעם אנגליה וכמה ברא בכחו — והוא לא עשה ברוכו אך בעד עצמו, הוא העמיד את עצמו ואת רכבותיו במפעלו, הוא ברא גדולות ונצורות, יען שעמד בכל כחו והונו במקום שברא. נצייר לנו לרנע אחד, שהברון הירש לא אסף את רכבותיו באהבתו העצמית הגדולה בתוצאה זו, כי יחלקם אח"כ בנפש נדיבה ולא היו שניות אלה ברוחו וכמעשיו. נצייר לנו, כי היה עריץ כל ימיו, מתעשר בכל האמצעים שבאו לידו עד יומו האחרון וכובש לו אדמה ע"י צשרו ומביא לשם אנשים ע"מ לעבדו; נצייר לנו, שהנקודה אשר בנפשו לעשות איזה דבר בעד עמו היתה יונקת מאותה הנקודה וכח האהבה העצמית לברוא לעצמו ושתייהם עלו לו בבת אחת — אדם כזה היה יכול להיות משיחו של ישראל הארצי, ורק מעמדים כאלה שבאים מאת איש כביר בעד עצמו היו נותנים לאותם האחרים מה שנחוצו להם, מה שטבלעדי זה אין דבר אחר יכול לתת להם. נצייר לנו, שתחת השקלים והמניות, האספות והמשאות וכל הדברים המובים האלה לשם צבור, הבאים מן היחיד לשם צדקה ולא לשם אהבת עצמו, היה נברא איזה רעיון מדיני אישי אצלנו, שאינו נבנה על בקשה קרבנות כאלה, כי אם על האדם בעצמו, מעשיו וצרכיו ורק צרכיו. נצייר לנו, שהחת האוצר הלאומי, שנברא מפרוטה-פרוטה, מניה-מניה, שאינה גם חלק רבבי מצרכי כל איש ועסקיו, או תחת הקופה של צדקה גדולה של נחלת הברון הירש וחכריו, היתה נבראה לנו חברה בעלת-כספים כמו "חברת היגדה המזרחית" והיא בקשה לה את המשרטר בעד עצמה, כלומר, אילו נמצאו לנו אנשים, שהעמידו את כל אשר להם על כבוש קנינים וארצות באופנים אלה או בדומה. והו דרך

היחיד לנאולה ארצית של העם ואיש שנתן לנו את אלה היה הנואל. הירצל בקש להיות יותר מאלה השנים וחפץ לברוא דבר שיעמיד את מעשיו עליהם, ובאמת אינו אלא שלישי ביניהם. כמוהם כן הוא לא הכיר, שלעולם לא תהיה ירושה לנו ממושיעים ונושעים. הא לחוד והא לחוד. אלא מאנשים פועלים בעד עצמם וסוללים בזה גם את הדרך בעד אחרים. הוא חפץ להיות איש המעשה, והיוצא מפעלו — יצירת או חזק רעיון על יד המעשה ולא עם המעשה. דבר אחר היה נחוץ לנו, דבר אשר יקיף את כל חיי בני הגולה ורצונם ולהטותו בכל אשר לו בלי שיור ובמקום אחד ורק למקום אחד. ופרי תעמולות הירצל היו שניות. —

רשימה ביבליוגרפית.

דרמות! שלום אש מציג דרמות ונעשה על ידן למפורסם בין אומות העולם; י. ל. פרץ כותב דרמות, ארוכות וקצרות, עם צדיקים וכלי-זמרים ובלי צדיקים וכלי-זמרים; דוד פינסקי מחבר גם הוא „טרגדיות“ ודרמות קטנות וגדולות; י. ח. ברנר שובר מחזות ועושה מערכות ודרמות; יעקב גאָרדין וחבריו האמריקאים תופרים דרמות; פ. הירשביין מזדרז ואופה דרמות ופואמות-דרמות — ובכן? ובכן בא גם מר יעקב שמיינברג והעשיר אף הוא את ספרותנו, העניה כל-כך ביצירות דרמטיות, בדרמה אחת חרשה — הפעם, אמת, רק בשלש מערכות. (השלח, חוברת ד').

בטוח אני, כי לו היה מר שמיינברג חפץ למסור את הדרמה שלו בצורה או בספור, כי אז לא נגש לעשות כזאת, פשוט, אין ממה להתחיל ובמה למלאות את חמשת-ששת העמודים, הדרושים לפחות בשביל ציור או סקיצה או נובילה. הגעו בעצמכם: היה חי איש אחד בישראל ור' ליב גולדמן שמו, יהודי בעל בית (פשוטו כמשמעו), שמחירו ע"פ אומדנא הוא ארבעת אלפים רובל ולו גם כן וכת. הבת — בת היא, ככל בנות ישראל, עלמה בעלת חן, לפי עדות המחבר, ולומדת באוריסה, והבן, כמובן, לומד פילוסופיה בחו"ל. והכל כנהוג. ואולם מה עושה הבת? תחת לשקד וללמד באוריסה את „חכמת עקירת השיניים“ — הרי היא הולכת ו„מתאהבת“ לה בבוגריסט אחד, שנתפש לרשות והרי הוא „יושב“. יש ל„שלום-עליכם“ ספור אחד ו„האדיל“ שמו. באותו ספור יש ג"כ איש יהודי ולאותו יהודי יש ג"כ בת-ישראל ואותה בת מתאהבת ג"כ באחד ה„יאמים“ ואותו בחור הוא ג"כ „יושב“. יש, כמובן, הברל בין אותו הספור וה„דרמה“ שלנו — ואפילו הברל עיקרי. האחת — ששם כל נפש חיה והיא בחירה והספור

זוהי הרמה, רבותי, דרמה הנמשכת על 22 עמודים מעמודי „השלח” ושיש בה 3 מערכות וכל מערכה כמה וכמה מחזות, ויש בה קבצנים — קבצנים סתם, ושני קבצנים לחוד, ועוד קבצן אחר, וקבצן עוד במקצת (גם אצל ממרלינק יש עורים, אבל לא במקצת). ויש שמה נער, בנו של הקבצן האחר. כל הקבצנים הללו מתאכסנים בכל המערכות בביתו של ר' ליב ואוכלים אצלו ושותים תה (אנב: בכל המערכות והמחזות שותים תה אצל שמיינברג — של ערב או של בוקר — אבל שותים תה) ומדברים הרבה ומתאוננים על כי היהודים ממעטים „לתת” כעת ומהללים אנב את רחל, בתו של ר' ליב, בפניה ואומרים לה, כי נערה מוכה וחומלת רלים היא וכו' וכו' וכו'.

ומה לכם עוד? דרמה!

כאמור לעיל, הנה אם היה בא המחבר לספר את כל זה לא היה מקום לשום ספור: פשוט, אין שום אחיזה, אין ממה להתחיל את הספור או את הציור או את הפואימה הלירית או את הבלדה וכו'. אבל לא כן ב„דרמה”. באים וכיתבים בראש הדרמה, כי המקום — עיר-המחוז בדרום רוסיה, הזמן — האחרון, ואח”כ נוסלים קבצנים פקחים ועורים במקצת ומכניסים אותם לביתו של ר' ליב, שמקדמת דנא מתאכסנים שמה עניים שונים, ולר' ליב הלא ישנה אשה ת”ל, ושני בנים — בן ובת — הלא צריכים להיות אצל כל אדם מישראל (אם לא יותר), ולהבת, הלומדת באודיסה ישנה, כמובן, חברה אחת (האמנם אחת? ואיפה המה חבריו של הבן?) והנה כל החבורה הזאת יושבת ושותה תה כנ”ל ומתפלפלת ונאנחת ומדברת כנ”ל. ואחרי אשר נומרים לדבר ולכנוס ולצאת ולהביט בעד החלון החוצה במערכה ראשונה — יורד המסך, ואחרי אשר נומרים לדבר ולכנוס ולצאת ולהביט החוצה במערכה שנייה — יורד המסך לא מ, ואחרי אשר נומרים לדבר ולכנוס ולצאת ולהביט החוצה במערכה שלשית — נו פל המסך לאמ. מערכה רביעית, שיפול בה המסך או ירד לאמ או לא לאמ, אינה הפעם למחברנו.

הדרמה נגמרת — והרהורים לא נעימים עולים על הלב. ולא, ח”ו, בעקב הכנה המעציב של ה„יצירה” הזאת, אלא מצד אחר לגמרי...

הדרמה נגמרת — ואתה מתחיל מתהרר על ירחונינו ועורכינו ותקוותינו אנחנו, השכלים הבודדות, „קהל” קוראי עברית, שהולכות ונקברות באופן הזה אחת, אחת...

יפה ופה — הנפשות (מלכד אולי של האב) ממושמשות ורבות מהן לגמרי מיותרות והמעשים משונים וה"דרמה" אינה דרמה. ומלכד זאת עוד הבדל ביניהם בעיקר המעשה. ששם עוזבת הבת ביום כהיר אחר את אבותיה והולכת אחר אהוב נפשה אל הארצות הרחוקות ומאביה אינה דורשת דבר ופה הדבר אחר לגמרי. הבת שלנו אינה חפצה ללכת לסיביריה אחרי בחירה רצתה נפשה והיא דורשת בכל תקף מאת אביה, כי יתן לה שלשת אלפים רובל והיא תתנם לערבון בעד חתנה התעוש בכרי שיוצא לחשוי. הבת שלנו מבינה כמו"כ, כי יש, אשר לא יהיה לאיש יהודי במוזמנים שלשת אלפים רובל בצלחתו; ואולם או יש תרופה אחרת. או מחויב האב למכור את ירושת אבותיו ואת שלשת האלפים — יתן! וכשהאב מתחיל מסרב קצת הבת פותחת במיראדה כזאת (ומר שמיינברג יז ע כיצר בנות-ישראל המשוחררות מדברות לאבותיהן!): „ואם לא תמכר את הבית העשה אותי לאומללה. אצלך לא תהיה לי שום אפשרות להשאר, מפני שלא אשכח עד עולם, כי אתה בעצמך סבות באסוני. אותו יגלו לסיביר, אני אלך אחריו ואף מקום של לינה לא יהיה לי. פה יעמד הבית הגדול והמרווח ובתך היחידה (אמת, רבותי, נפלא?) תתנולל במרחקים באיזה אהל של ערלים (נורא — וביחד לבת-ישראל האוהבת!). אבא, אבא!" והאב מוריד אח"כ את ראשו עוד יותר וקנו הלבן נופל על ידיו (עמ' שכ"ב). עוד זאת: את המיראדה הנ"ל היא מדברת, כמו שכתוב בשני חצאי עגול, בהניחה את שתי ידיה על כתפיו ואת פניה היא מגיעה כמעט אל פניו. מובן הדבר מאליו, כי הבית, ירושת אבות, נמכר, סוף סוף, ומקום המערכה השלישית הוא כבר בביתו החדש של ר' ליב גולדמן, הצר והקטן, לעומת הבית הגדול והמרווח, הנמכר —

ואח"כ חורץ מר שמיינברג, כי הבת צריכה לעזוב את אביה הזקן ואת אמה הזקנה — והיא עוזבת. מבקשת היא להפרד מאת אביה, אך האב גם אינו מביט עליה וקם ממקומו ומוזג לו כוס-החרשה וסחריש. וכאשר מתחלת הבת להתחנן לפניו „בקול רך מאד": אבא, נפרד זה מזה — עונה האב: לבי לך. רוצה את לנסוע — סעי. אני לא אברכך בצאתך". אז מרכינה הבת את עצמה אליו ונושקת לו על שפתיו ואומרת: „היה שלום, אבא!" — והאב שותק והאם בוכיה והבת עוזבת את הבית ור' ליב לוקח גמרא ומסב פניו אל החלון ומתחיל ללמוד בניגון עצוב: תנו רבנן... (עמ' 328) והמסך נופל.

ובכן?

"העולם" — אורגן ציוני בעברית. וראי שיצירת האומה תתגלם בו. בה רצינו לחלם וחלמנו. והנה ... קרוב לעשרים גליונות, ומלבד השנים-שלשה הראשונים הרי כל גליון פחות בערכו מחברו, מכל גליון נודף יותר ויותר ריח בית הקברות ...

והנה "השלח" המחדש! אלהי ספרותנו המפרפר בין החיים והמות! מה רעד לבנו בצפיתנו לו!... והנה יצאו לאור ארבע חוברות — ויש לנו פובליציסטיקה לא מעלה ולא מורידה על יהדות של לכתחלה וכו' ושאלות הלאומיות וכו' של עפשטיין ושל לילינבלום ושל ברנפלד וכו', חכמת ישראל (הוי, חכמת ישראל זו שאין לה סוף!) על ההיליניסמוס הישראלי ועל הרעיון המשיחי ועל העקרים השונים של רב-צעיר ושל קלוזנר ושל ברנפלד ובליזריסטיקה שבלונית, קלושה, חורה כעין זו שהולכת ונדרפסת ב"ניווא" — ליל חרף שר קבק ו"דרמתו" של שטיינברג!

"הזרמים החדשים בספרותנו" — נשים פנינו בעפר ...

ונשאל אתה עניך אל שאר אורגנינו שבעברית ויהודית: "דאָס יודישע פֿאַלק", האורגנים הפרוליטריים, חלקו הספרותי של "הזמן", הקונטרסים של "המעורר" — אכן דלל לגמרי כחני היצירתי, אין יצירה לנו, העברים... אמת, הסבות לא מעבר לים הנה: מהיכן יכולה להיות יצירה אצלנו אם חיינו כלו, אם כל אותם הכרויים ע"ר ציונות תחיתית ועבודה ריאלית ופוציאליזם פרוליטרי ופיים לעתיד לבא וכו' וכו' הרי אינם, סוף סוף, אלא צלצולים ריקים של גרונות נחרים... מאין יצירה אם עולמנו שמם עלינו מכל עבר ...

אבל מה לנו ב"סבות"? זאת אחת. והשנית: מדוע איפוא אין רצון, לפחות, להבין את הדבר כמו שהוא? כי הן לא כאלה ידברו אליכם בעלי-הכרויים.

על זה אני דן — ועוד על דבר אחר. עוד על דבר אחר אני רוצה להעיר — וביחוד לעורכי "ירחונינו" — והיו: רבותי! אם אין — אין. אם אין לכם בשביל כל חוברת איוו יצירה מקורית הראויה לשם זה ואתם צריכים משום-מה להוציא דוקא את החוברת ראור — מי יוכל לבא בתרועה עליכם? ואולם בכל אופן הלא תחת לקרא על כ"ב עמודים דבר שאין בו ממש — האם לא טוב לתת לנו דבר-מה שתורגם ממצב חר הספרות האירופית? הגעו בעצמכם, רבותי! "מתורגם"? — שומע אני את עורכינו גונחים. כן, מתורגם — אם רוצים אתם להדפיס דברים בעברית והיצירה העברית פסקה. כי סוף סוף חשיבות הענין הלא אינה אלא בזה, שאותם הקוראים עדיין עברית יקראו דברים מהוגנים.

ש. ביחובסקי.

תו ביבליוגרפיה.

על "העומר", קובץ ספרותי-מדעי "מוצא" בארץ-ישראל, כבר באה בקורת בחוברת ד' של "הסעור" שנה זו, אני רוצה רק להוסיף למה שאמור שם דברים אחרים, בהקבץ הזה השתתפו סופרי תו"ל וסופרי הארץ, באחרונים אני מוצא קו מיוחד, קו מזרחי, במכתבו אך העורכים חזרו אחריהם על דעותיו הידועות, המאמר הארוך כתוב בלי תצלוח רבה, אבל פה ושם באה איזו הסברה הגיונית מאירה, איזה "באן מאט" מזהיר, אחר-העם קורא: "כמה ארוכה היא דרך התפתחותה של ההכרה האנושית! ... בראשונה היא גלילית התולה בערפל, מאירה ואינה מאירה, וקויה חכמים נפוצים אך על פני השטח העליון של הרוח ואין בכתם עדיין לחדור למעמקי, רק לאט לאט, אחר יגיעה מרובה ונפיונה קשים, יתפור הערפל ואזר ההכרה יגדל ויפרץ לכל הפנות האפלות שברוחנו ואנו מסתכלים אז באותן הפנות ותמיהים על עצמנו: איך לא הרגשנו עד כה בערבותיה של טעיות וסתירות ששלטה שם בחשכה בעת שעל השטח מלמעלה כבר נגה האור? ...". בנוגע ל"מרכז הרוחני" הוא מוצא פראזה, קליפה חדשה להגרעין הישן: "יש בקרבנו, פרולטריאט" במובן הלאומי והרוחני, אשר גם הוא, לפי מצבו וצרכיו, המשותפים לכל אישיו, מרגיש בהכרח שאיפה עמוקה ויחקה ל"שנוי הסדר", אלא שהשנוי המבוקש כאן הוא לא ש ת ו פ כלי היצירה כי אם להפך: "כלים" מיוחדים ליצירה מיוחדת. אנכי הייתי אומר: כלים מורחבים ליצירה מורחבת .. לידי ההרורים כאלה הביאני הקובץ אשר לפני, אני דומה, כי יש הברל עיקרי ויסודי בין המורח והמערב, המורה לחוד והמערב לחוד, ואין לדון כלל את האחד על פי הקריטריון של משנהו. — קשה לי ברגע זה לברר את כל מחזורי של ההבדל בין "עיון הכרה זו" התולה בערפל, השמש והשער מצד זה והאופי והקור מצד שני השפיעים בוראי גם על היצירה הרוחנית, על האופי כלו של גוי ואדם, ופרים כמו, החטא והגמול" של דוסטויבסקי ורוחות של איבסן ואף ירושלים של וילמה לאגירדיף אינם יכולים להכתב בארצות מזרח השמש, הם צריכים בברכה הצפון, לכל הוועות ועקת הלב שבמחוזות הללו, ולעומת זה אנו נזכרים ביצירות פשוטות ומלאות אור וזהר כמו תה"א רילות, הבל שוטף רמיזות ושלטון החטה בכל, או אנו נזכרים שירת אהבה פשוטה וברואה: מי יתןך באה לי, יונק שדי אמי, א מ צ א כ ב ה ו י א ש ק ק, גם לא יבוזו לי ... אמצאך בחוץ אשקך — זהו ההבדל, אהבה זו אינה חפצה להסתר במסתרים, בחגוי הפסיכולוגיה, באנאליות עונות, היא משתוקקת לאור, לבריאות, לשלמות, לשמש צדקה ומרפא ככנפיה, ואת הקו המזרחי הזה אני מוצא גם בהקומץ הקטן של הספרות היפה מבני הארץ, בלובר מאלה שנתאדרכו כבר בארץ פחות או יותר, מתחילה יפגוש הקו הזה בוראי בשיוון הנפש של הקוראים שבתו"ל, אבל אם יתגלה ביצירה חשובה — סוף הכבוד לבוא, כי מציון תצא אורה!

ר' בנימין.

יפו.

לא יודפסו: עבר הרגע (ב. 5); ער פניה היפים: בחשכת הלילה; ואם גם לבנים (י. צ. ג. ביו); בלי כחינה (י. פ. ביו); מעשי שטן (י. א. ב.א); אהובתי, ספור, (מ. א. בשיקגה) — בוסר; אבל אם המהבר עורנו צעיר, אפשר מאד שיהא יודע לכתוב ברבות הימים.

ספרים, עתונים, מודעות, כרטיסים וכו' וכו' נדפסים בדפוסו של

י. נרודיצקי, 48 מייל ענד רויד, איסט

בשפות אנגלית, עברית ויהודית ביופי ובמקח השווה.

מתקבלת החתימה לשנת 1907 על העתון היומי

הזמן.

המחיר עם המשלוח:

ברוסיה: לשנה 10 רובל, לחצי שנה 5 ר., לרבע שנה 2,50, לחודש דפי הערך
בחו"ל: במשלוח יומי לשנה 15 רובל, לחצי שנה 7,50 ר. לרבע שנה 3,75 רוב.
" במשלוח ב' פעמים בשבוע: לשנה 12 רובל, לחצי שנה 6 ר., לרבע 3 רוב.

במשך זמן קיומו כבד הספיק "הזמן" להסתמן ברוחו ושאיתו, תכנו וצורתו, וכבר
הספיק להתחבב על הקהל העברי ולרכוש לו אמון והכרת ערכו ותועלתו. "הזמן" לא
סר מדרכו אשר התיצב עליה מראשית צאתו, למרות כל ההרפתקאות והסכנות הצפונו

לכל עתון הפשי ברוסיה בשעות קשות כאלה.

ובדרכו זו יוסיף "הזמן" ללכת עוד במדה יותר מרובה מאשר עד כה.

האדריסה: רידקציה "הזמן", ווילנה (רוסיה).

"היהודי" (וברוסיה: "הדגל")

מכתביעתי עוסק בכל עניני היהודים והיהדות בכל הארצות, יוצא לאור אחת בשבוע בכל
יום החמישי. זעור יצחק סובלסקי. מחירו לשנה: באנגליה 8 שילינג. ברוסיה 5 רובל.

הכתבת: 6, Tenter Street, North, Goodmansfields, London, E.

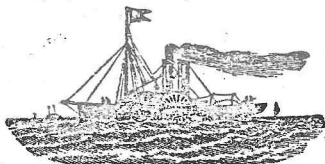
מיר בעמען הערצליכסט אלע וואס דענקען צו פֿאָהרען נאָך
אַמעריקא, ענגלאַנד, אַפֿריקא, קאנאדא, אויסטראַליען, פֿאַלעסטינאַ
א.ו.וו. זיך צו ווענדען מינדליך אָדער שריפֿטליך אין אינזער

שיפם קאנטאר

Central Shipping Co.,

2, HESSEL STREET, Late
Morgan St.

Commercial Road, London, E.

סענטראל שיפפינג קאמפאני

2 העססעל סטריט (געוועזענע מאָרגאַן סטריט),

קאָמערשעל רויד, לאַנדאָן, איסט.

געלד וועכעסל נאָך מאַגעס קורס. געלד און באַנאָוש שיקען נאָך אלע טהיילען
דער וועלט, אַלערליי באַהן און שיפס בילעטען.

פֿיר נומען ראַטה און אַרענטליכע בעהאַנדלונג גאַראַנטירען אינזערע נעמען.

אַכטונגספֿאַל: י. ראָוען. י. נאַראַדיצקי. ה. ראָוענבערג. פּראָפּריעטאָרס

אַרדעס פֿיר טעלעגראַמען: "NARBERG," LONDON.